

Forfatter: Charles Adolphe Antoine Clément, 1860-1933

Titel: Breve 1840-1885

Citation: Charles Adolphe Antoine Clément, 1860-1933: "Breve 1840-1885", i *Breve 1840-1885*, H. Hagerups Forlag, s. 1. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002223893-000-root.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Breve 1840-1885

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

J. J. A. WORSAAE
BREVE

s. 2 s. 3 s. 4

s. 5 J. J. A. WORSAAE

BREVE
1840-1885

UDGIVNE
AF
AD. CLÉMENT

H. HAGERUPS FORLAG
KØBENHAVN
1930

s. 6 BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S

s. 7 FORORD

De fleste af de heri meddelte Breve fra Jens Jacob Asmussen Worsaae lides paa det kongelige Bibliothek spredte i Brevsamlinger under Modtagernes Navne og ere stillede til Disposition af Overbibliothekar Hr. Dr. phil. Carl Petersen, som herved takkes derfor. Et enkelt Brev til en Etatsraad, der ikke er benævnt, men næppe kan være nogen anden end Christian Jürgensen Thomsen, er i Udgiverens Besiddelse.

Ogsaa Direktoren for Danmarks geologiske Under-søgelse Hr. Dr. phil. V. Madsen takker jeg, da jeg har faaet til Afbenyttelse 8 Breve til Prof. Dr. J. G. Forchhammer, der var Sekretær i Videnskabernes Selskab. Dette Selskab understøttede Worsaae til hans Reise i Normandiet og Bretagne i 1852 og valgte ham samme Aar til Medlem.

Brevene ere ordnede kronologisk efter Datering af det første Brev til hver Adressat og efter dette folge da de øvrige til samme.

s. 8

s. 9

*Ny kgl. Saml. 40. 2330. Breve til Molbech.
Veile den 16de Juli 1840.*

Velbaarne Hr. Justitsraad!

Ifølge mit tidligere Løfte giver jeg mig herved den ærbødige Frihed, at fremsende en Del af Haandskriftet om Veile By og Amt under Krigsurolighederne i det syttende Aarhundrede. Allerede med sidste Post vilde jeg gjerne have havt det færdigt, men deels varede min Overreise længere end jeg havde ventet, deels blev jeg ved min Ankomst her til Byen noget opholdt ved Familieanliggender. Imidlertid vil jeg haabe, at det ikke skal vare saa længe med Fortsættelsen, hvorpaa jeg strax af al Kraft tager fat. Det gjør mig meget ondt, at jeg ikke kan være tilstede i Kjøbenhavn, medens min liden Afhandling overdrages den historiske Forenings lærde Bestyrelse til Bedømmelse, jeg vilde derfor udbede mig af Deres Velbaarenhed, at De tillige med de øvrige Herrer Medlemmer af Bestyrelsen strengt ville criticere mit Arbeide, förend det overgives til Publicum, da jeg nödig förste Gang vilde fremtræde med Noget, der kunde paadrage mig Dadel for Ubeskedenhed eller utidig Skrivesyge. Jeg har, saavidt mig bekjendt, afbenyttet Alt, hvad der kunde kaste Lys over det Æmne, jeg har valgt mig at bearbeide, og kan, paa enkelte Ting nær, ikke vente her i Byen at finde Mere i Archiverne, hvilket maa tjene til Undskyldninger for de mange Huller, som findes i min Afhandling. Anmærkningerne har jeg anført temmelig s. 10 vidtløftigt, for at documentere de hidtil utrykte Efterretninger og for at vise, at jeg ikke har sagt Andet, end hvad der var begrundet i Kilderne.

Det Hele vil vel komme til at udgjøre henved 4 trykte Ark, ifald Bestyrelsen finder det værdigt til Optagelse i dets Tidsskrift. I dette Tilfælde troer jeg ogsaa, at det vilde svare Regning for Selskabet at lade nogle Exemplarer aftrykte særskilt, da der her i Byen gives Mange, som gjerne ville eje, hvad der angaar Veile og Omegn, men nödig betale mere end absolut nödvendigt. Dog maaske ville det volde Hr. Justitsraaden altfor megen Uleilighed, og maaske stemmer det heller ikke med Tidsskriftets Plan!

Meget kjært vilde det være mig, hvis jeg, om endog blot ved et Par Ord, kunde faae Underretning om, hvorvidt Forandringer i Fortsættelsen maatte ansees for ønskelige.

Jeg forbliver imidlertid

Deres Velbaarenheds med sandeste
Höiagtelse ærbødige
J. J. A. Worsaae.

Velbaarne
Hr. Justitsraad Professor Molbech,
Theaterdirecteur, Ridder af Dannebrog,
i
Kiöbenhavn
.

s. 10

Weileden 11te August 1840.

Höistærede Hr. Justitsraad!

Af Deres Velbaarenheds meget ærede Skrivelse af 8de dennes, seer jeg at det haster meget med Udgivelsen af Historisk Tidsskrift 3die Hefte, og jeg tillader mig derfor ærbödigt foreløbig at underrette Hr. Justitsraaden om, at jeg i Overmorgen vil afsende med s. 11 Pakkeposten endnu 2 Afdelinger saaledes, al Slutningen om c. 8 Dage endelig vil blive ganske færdig. Det gjør mig meget ondt, hvis jeg skulde være Aarsag i Tidsskriftets Forsinkelse, men Realisationen af min Moders private Anliggender have borttaget mig saa megen Tid, at jeg derved haaber tildeels al være undskyldt; hertil kommer, at, som jeg i mit sidsle Brev bemærkede, Afhandlingen ved dette senere Gjennemsyn er forekommet mig langt mangelfuldere, end nogensinde för. Det var mig meget behageligt, at erfare, at Censorerne erklærede mit lidet Arbeide værdigt til Optagelse i Tidsskriftet og jeg maa kun beklage, at jeg ikke ved personlig Nærværelse kan drage saamegen Nytte af deres lærerige Bemærkninger, som jeg ønskede. Hr. Justits-raaden anførte i Deres ærede Skrivelse, at efter Censorernes Mening havde jeg stundom erholdt altfor almindelige Resultater af enkelte isolerede Facta; som Exempel var der udhævet, at jeg havde sagt, at Borgerne i Veile bleve plyndrede og ilde behandlede af de danske hvervede Krigsfolk, men i Beviisstedet Not. 11 af Tingbogen 1630 heed det kun, at Vedkommende »have c o n-t r i b u e r e l med rede Penge, 01 og andet Proviand til Kongl. Mayts Folk og til Fjenderne«. Herved maa jeg dog tillade mig at bemærke, at jeg maaske har afkortet Beviisstedet for Meget, thi i Tingbogen siges »medens ieg min gaard vid hæffd och magtt haffuer holldit I denne farlig och ufredelig tidt baade med rede penge öll och andit proviant, som ieg bode til Kong. Matts, folck och till Finderne haffuer contribuert fordi den skulle icke bliffue nederhuggit eller nederbrutt, och Jens bertilsöns dis lmedlerlid er nederhuggen og nederbrötl alf finderne fordi saa al han icke vilde den forfrie med pendinge elder proviant I nogen maade«. Heraf synes at fremlyse, at danske Krigsfolk ogsaa truede med at nedbrække Huse, men maaske refererer dette sig s. 12 ogsaa ene til Fjenderne. Iovrigt gjorde jeg mig det til Regel ved at anföre Beviissteder, at jeg kun meddelte eet Factum, uagtet jeg havde flere i Hænde, som det vilde blive for vidtlöftigt at aftrykke, ligesom jeg heller ikke udskrev alle enslydende Udsagn af Tingbögerne.

At derfor mine Bemærkninger mange Steder faae Udsende af altfor almindelige, kan jeg meget let indsee.

Paa Censorernes övrige Antegnelser har Hr. Justits-raaden svaret aldeles saaledes som jeg selv vilde have gjort det, og jeg skal fremdeles gjøre mig Umage for noget nöiere at dröfte mine Citationer.

Jeg haaber nok, at Slutningen af min iVfhandling vil ligesaa meget vinde Censorernes Bifald som Begyndelsen; ja jeg bilder mig endogsaa ind, at Efterretningerne om Polakkerne saavelsom om Tilstanden efter Freden 1660 i höiere Grad have historisk Interesse, end de sparsomme Meddelelser om Svenskekrigen 1643-5 og Aarene 1645-1657. I hvert Tilfælde maa det tjene mig til Undskyldning, at jeg har benyttet Alt, hvad jeg i de herværende Archiver kunde overkomme.

Idet jeg nok engang beder om Undskyldning for min Langsomhed med at færdiggöre Manuscriptet anbefaler jeg mig som

Deres Velbaarenheds med særdeles Höiagtelse

ærbödige
J. J. A. Worsaae.

Velbaarne

Hr. Justitsraad Theaterdirecteur Molbech, R. af D.

Da jeg sidstegang havde den Ære at tale med Hr. Justitsraaden yttrede jeg, at jeg kunde have Lyst til at levere et lidet Tillæg til min Afhandling i Historisk Tidsskrift i det nu under Pressen værende Hefte. Ved imidlertid nöiere at overveie Sagen tror jeg at burde til-s. 13 træde Hr. Justitsraadens Mening, hellere at vente dermed. indtil jeg kunde levere noget Fuldstændigere, som kunde være af mere Interesse for Tidsskriftets

Læsere.

Jeg tillader mig derfor herved kun at oversende de Rettelser jeg ønskede at faa indförlø mellem Trykfeils-Rettelserne.

Om ganske kort Tid haaber jeg at kunne have den Förnöjelse at forevise Hr. Justitsraaden min kritiske Undersögelse om Dronning Gunhild.

Deres Velbaarenheds med særdeles Höjagtelse

ærbødige
J. J. A. Worsaae.

Kb. 27 Maj 1841.

Velbaarne

Hr. Justitsraad Theaterdirecteur og Prof. Molbech,

R. af D.

s. 13

Collin 35.
Onsdagen den 5te Marts 1845.

Höistærede Hr. Justitsraad.

Da jeg nylig har haft Feber og derfor maa holde mig inde, haaber jeg, at Hr. Justitsraaden undskylder, at jeg henvender mig skriftlig til Dem.

Det er Dem sikkert bekjendt, at jeg har indgivet en Ansögning til Finantsdeputationen deels om Understöttelse til at afholde Udgifterne ved mit Skrift om Runamo. deels om Understöttelse til et stort Værk over de blekingske Monumenter i deres Forhold til de övrige skandinaviske, hvilket bliver ledsaget af 15 lithographerede Tavler i Qvart. Hvad den förste Sag angaaer, yttrede Deres Hr. Fader, at jeg mulig kunde faae nogen Understöttelse til den t y d s k e Udgave, hvorfor han meente at kunne opfordre Videnskabernes Selskab til at godtgöre Udgivelsen ved det danske Oplag. Med Hensyn til Værket om Bieking har Deres Hr. Fader tillige givet mig det bedste s. 14 Haab, hvortil kommer, at Hs. Majestæt uopfordret tilböd mig Understöttelse, da jeg viste ham Tegningen.

Deres Hr. Fader har endog tilladt mig at maatte lade begynde paa Lithographeringen af Tavlerne. Jeg har derfor af al Kraft drevet Sagen og jeg haaber at blive færdig i næste Maaned saavel hermed som med en tydsk Udgave baade af Skriftet om Runamo og af Værket om Bleking.

Jeg har nemlig tænkt, at Undersögelsen om Runamo kun vilde have Interesse i Tydskland for enkelte Lærde, jeg vilde derfor lade den udgaae i Forening med et Skrift, som skal omfatte alle skandinaviske Mindesmærker med særligt Hensyn til en af de minderigeste Egne.

Det vil blive et anseeligt Qvartbind med 20 lithographerede Tavler og det faar en almindelig Titel: »Zur Nordischen Alterthumskunde«.

Da jeg omtrent for sex Uger siden havde den Ære at tale med Deres Hr. Fader, gav han mig Haab om, at Sagen vilde blive afgjort omtrent paa denne Tid. Turde jeg derfor bede Hr. Justitsraaden meddele min Broder, som er Overbringer heraf, om der er faldet nogen Resolution, eller i modsat Fald, naar omtrent De troer, at det vil skee.

Det ligger mig naturligviis meget paa Hjerte, da Ud-givterne ved de ovennævnte temmelig store Skrifter er særdeles betydelige. Hr. Justitsraaden vilde ogsaa forbinde mig overmaade meget ved at hjelpe lidt til, at mine Anliggender maatte faae en saa snarlig Afgjörelse, som Omstændighederne tillade.

Med mange Undskyldninger fordi jeg er saa fri at volde Hr. Justitsraaden Uleilighed er jeg Deres med Höjagtelse ærbødige og forbundne

J. J. A. Worsaae.

Velbaarne
Hr. Justitsraad Collin,
Committeret i Den Kgl. Finantsdeputation.

Collin 25.

Dublin, den 28de Januar 1847.

Höivelbaarne Hr. Conferentsraad!

Ved min Tilbagekomst til Edinburgh fra de skotske Höilande havde jeg den Glæde at modtage den Efterretning, at Hans Majestæt Kongen allernaadigst havde bevilget mig den af mig ansögte förögede Reiseunder-stöttelse, og at Pengene allerede ved Deres Höivelbaaren-heds gunstige Medvirkning vare udbetalte til min Broder. Jeg kan ikke noksom bevidne Hr. Conferentsraaden min særdeles Taknemlighed for den Velvillie, hvormed De altid har fremmet mit Bedste. Jeg föler tilfulde, at jeg har modtaget en efter vore Forhold betydelig Sum til min Reise, men jeg har nu været borte i næsten 8 Maaneder, og jeg troer neppe, at Nogen vilde have været istand til at opholde sig i England saa længe, og reise saa meget omkring, som jeg har gjort, naar han ikke, som jeg, havde været forsynet med ualmindelig gode Anbefalinger.

Jeg har nu varet i over halvtredie Maaned her i Irland og jeg har i Sandhed havt et höist interessant Ophold. Jeg har fundet en ualmindelig stor Mængde Oldtidsminder, baade fra den gamle celtiske Tid og fra den Tid da Nordmændene og de Danske havde store Besiddelser her.

Det er i Irland, som i Skotland, at alle Mindesmærker af ubekjendt Oprindelse henføres til de Danske. Det er næsten smigrende for en Dansk, at höre med hvilken Triumph de »unge Irlændere« omtale Slaget ved Clontarf, i hvilket Brian Boru slog de Danske. Det var ogsaa paa Sletten ved Clontarf, O'Connell for nogle Aar siden vilde have holdt det store Folkemöde eller »Monslermeeting«, der blev forbudt af Regjeringen. Det var hans Hensigt at have udviklet, at ligesom Brian Boru i sin Tid udjog de Danske, saaledes burde man ogsaa nu udjage de Engelske.

s. 16 Den Forbindelse, hvori Glontarfslaget er blevet bragt med politiske Spörgsmaal og Bevægelser, har dog natur -ligviis havt til Fölge, at den historiske Sandhed er blevet forvandsket og at i det Hele taget de Danske Toge til Irland nu fordetmeste ere sete i et fuldkommen falsk Lys. Jeg tillod mig at udvikle dette i nogle Foredrag til del Kongelige Irske Akademi, og jeg har især derved været heldig nok til at aabne Veien for en nærmere Samvirken mellem de irske og nordiske Historieforskere og Old-grandskere, hvorved ufeilbarlig mange vigtige og nye Oplysninger ville kunne erhverves. De gamle irske Annaler og Haandskrifter indeholde en stor Deel Beretninger om Nordboernes Krige i Irland.

Jeg har gjort saamange Udflugter her paa Østkysten af Irland, som Omstændighederne vilde tillade. Men det er naturligvis i ingen Henseende en gunstig Tid for Reiser ude i Landet. Hungersnöden griber videre og videre om sig og dens Ledsager Typhusfebren har allerede borttrykket Mange. For kort Tid siden begyndte et Par hundrede forsultede Bönder at plyndre Bageriboutik-kerne i Udkanterne af Dublin; ellers have vi ikke mærket Meget til Hungersnöden her. Det Eneste er, at Gaderne ere opfyldte med et forbausende stort Antal af Tiggere og pjaltede Folk.

Jeg behöver iövrigt neppe at sige Hr. Conferentsraaden hvor overordentlig interessant det er for en Fremmed at komme til et af Partier saa bevæget Land og i en saa bevæget Tid, saameget mere som Landet hidtil, fornemmelig paa Grund af dets fjerne Beliggenhed, kun er meget ufuldstændig bekjendt. Jeg antog forhen, hvad de Fleste hjemme tror, at Daniel O'Connell, eller som han her spögeviis kaldes, »King Dan«, var Hovedmanden for de Liberale, at det var ham, der isærdeleshed arbeidede paa at hæve Folket til Frihed og Uafhængighed. Men jeg maa tilstaae, at jeg nu har en heel forskjellig Mening. s. 17 Det kan ikke nægtes, at O'Gonnell har en ganske uhyre Magt i Irland, han udnævner, Gud veed hvormange, Medlemmer til Parlamentet og besætter en heel Deel af de höie municipale Poster omkring i Landet. Men netop denne Magt har han kun ved Folkets Uvidenhed og de katholske Præsters Indflydelse; han er Jesuiternes og den övrige katholske Geistligheds Organ. Det er saalangt fra, at han er en Ven af de nye Ideer, der siden den franske Revolution have udbredt sig over Europa, at han tvert-imod er Repræsenteren for et Partie, der kæmper Fortvivlelsens Kamp mod den hurtigt og seirrigt fremrykkende Civilisation. Endnu midt under Hungersnöden ringer han med Repealklokken, for at tage de sidste Skillinger fra det ulykkelige Folk! Repeal, Repeal!) skal curere Alt; det skal gjöre Irland saa frugtbart, at det »kan föde det hele Europa«, det skal bringe Handelen tilbage og paa eengang lade Irland flyde med Melk og Honning. De let bevægelige, man kunde næsten sige, phantastiske Irlændere tog dette længe for gode Varer, indtil O'Gonnell for kort siden begyndte at skaffe sine Sønner, Slægtninge og Venner indbringende Poster under Regjeringen. Mange fordums ivrige Tilhængere af »Dan og Old Ireland« fattede da Mistillid til ham og stiftede et Modpartie, kaldet »Young Ireland«, hvis Hovedmand, karakteristisk nok, er en Protestant. De ere med Liv og Sjæl Repealere, men ikke, som O'Connell »loyale« Repealere. Deres Ideer ere endnu meget vilde og ubestemte, men de synes at have den store Fordeel for O'Connell, at deres Hensigter ere ærlige.

O'Connells store, udödelige Fortjeneste er forresten, at han drev den katholske Emancipations Act igjennem (1829), hvorfor de katholske have givet ham Titlen: »Liberatoren«. England maa i Sandhed nu dyrt betale den uhyre Uret, der i ældre Tid blev viist mod de katholske Irlændere. Havde Protestanterne tidligere

behandlet de s. 18 Katholske mere lempelig og søgt at indvirke paa dem ved en fornuftig Undervisningsplan, vilde der neppe, som nu, af omtrent 10 Millioner Indbyggere have været næsten 7-8 Millioner Katholske og kun 2-2½ Mil. Protestanter. Selv i vore Dage, da de ypperlige nationale Skoler, i hvilke Börn af alle Confessioner opdrages sammen, bleve ind-förte (1832), vilde de protestantiske Geistlige paa eengang rive hele Magten til sig, og da dette ikke lykkedes dem, modsatte de sig Skolernes Indförelse, saavidt det stod til dem. Deres religiöse Fordomme tillod dem ikke at see, at Oplysning tidlig eller sildig vil gjöre en Ende paa den katholske Religion i Irland. Irlænderen er af en saa livlig og opvakt Natur, at han kun behöver en Smule Opdragelse, for at ryste det uværdige Munkeaaag af sig. De nationale Skoler ville utvivlsomt bringe en bedre Fremtid for Irland, men det er en Selvfölge, at det endnu vil vare længe, för de heftige, man kunde vel sige, fanatiske religiöse og politiske Stridigheder, der hidtil have sönder-slidt og nedtrykt Irland, kunde hvile.

Det gjorde mig ondt, at jeg först modtog Landhuus-holdningsselskabets Brev efter min Ankomst her til Dublin. Jeg skal med störste Fornöielse indhente saamange Oplysninger, som det staaer i min Magt at forskaffe. I Löbet af nogle Dage har jeg isinde at gaae over til England, hvor jeg formodentlig vil opholde mig et Par Maane-der. Derefter var det mit inderlige Önske, om muligt, at gaae hjem over Paris. Med mange Hilsener til Hr. Justits-raad Collin, forbliver jer Hr. Conferentsraadens med udmærket Höiagtelse og Erkjendtlighed forbundne

J. J. A. Worsaae.

Höivelbaarne
Hr. Conferentsraad J. Collin,
Storkors af Dannebrog og Dbmd. &c, Kjöbenhavn.

s. 19S. T.
Hr. H. C. Andersen,
Ridder af Dannebrog og af den röde Örn, Hotel du Nord.
I Drikkepenge paa Hotellerne betales gjerne for korte Ophold til

Waiter: 1 shill. pr. Dag.
Chambermaid: sixpence — —
boots: sixpence — —

For længere Ophold er det naturligviis noget mindre, men man vil dog fra Dem »as a very distinguished foreigner« vente en god Skilling.

I private Huse gives Drikkepenge til »butlers« eller den förste Tjener, der altid er sortklædt, til den »footman«, der börster Deres Stövler og Klæder og til »chambermaid«.

I de allerstörste og fornemste engelske Huse er det derimod hyppig ikke nödvendig at give Butleren, da han gjerne er en Slags halv Gentleman og Herrens förste Kammertjener. Det er vanskeligt at give Regler for Drikkepengene i private Huse, da de ganske rette sig efter Opholdets Længde, Familiernes Stand o. s. v. Kun maa jeg gjöre Dem opmærksom paa, at man i Almindelighed næsten giver mindre til en Hertugs Tjener, der antages at være vel aflagt, end til en Kjöbmands. De engelske Tjenere behandles höfligt, men man indlader sig aldrig med dem, som med vore Tjenere; man vilde ikke kunne gjöre det, uden at de vilde blive næsvise. Englænderen holder dem altid tre Skridt fra Livet.

I England saavel paa Landet som i Kjöbstæderne er man frakke klædt hele Dagen til »breakfast« og »launch«, og först om Aftenen ved Middagsbordet möder s. 20man i Kjole. Englænderne mode gjerne til Middagsgilder med hvide Halstörklæder, men Fremmede kunne i de fleste Tilfælde meget godt bruge sort Halsbind.

En Engl. f. Ex. en Mr. Johnson taler aldrig om »sin Kone« eller »sin Datter« men om Mrs. Johnson og Miss Johnson. Man maa ogsaa stedse i Tiltale sige Mrs. Johnson, Miss Johnson, det at sige til en ung Dame Miss uden at tilföie hendes Familienavn, vilde stöde ganske forskrækkeligt. »M y 1 a d y« siges kun til Aristokratiets Damer, men i Reglen tiltaler man dem dog f. Ex.: »Lady Wellesley« eller ogsaa, skjönt sjeldnere »Your ladyship«. En Hertuginde tiltales altid »Your grace«; samme Titel gives ogsaa Hertugerne.

lövrigt maa man vel vogte sig for altfor ofte at bruge Udtrykket M y 1 o r d eller Your lordship til en Adelsmand, da sligt vilde lade formode, at man var i en underordnet Stilling til ham. Man gör rettest i altid at tiltale dem med deres Familienavn, f. Ex. »Lord Gordon«. En Baronet eller Knight tiltales ikke med Sir og Familienavnet; til Ex. ikke Sir Scott, men bestandig med Döbe-navnet og Sir, t. Ex. Sir Walter. Ministeren Peel kaldes aldrig Sir Peel, men »Sir Robert«. Baronetters Fruer tiltales altid »Lady Peel« og til Nöd Knighternes ogsaa. Ugifte Döttre af Adelsmændene tiltales i Almindelighed med Miss og deres Familienavn, kun Hertugernes, Mar-qviernes og saavidt jeg veed Earlernes Döttre tiltales med Lady og deres Döbenavn, til Ex. »Lady Caroline«.

Disse Oplysninger kunne synes ubetydelige, men jeg troer dog at det vil være Dem interessant at vide lidt

Charles Adolphe Antoine Clément, 1860-1933, *Breve 1840-1885*,

om de aristokratiske Former i det bundaristokratiske England. Lykke paa Reisen, en god Modtagelse behöver jeg ikke at önske Dem.

Deres hengivne
J. J. A. Worsaae.

s. 211 Hast. Jeg sender hoslagt et Par Ord til den Mand, der mutigen vilde oversætte deres Böger fra Dansk; han er især en Ven af Eventyr. Glem ikke at hesöge ham.

S. T.
Hr. H. C. Andersen,
Ridder af Dannebroge og af den röde Örn,
Hotel du Nord.

(H. C. Andersen rejste til England 1847).

s. 21

Fredag den 10de Marts 1848.

Höistærede.

Maa jeg takke Dem ret meget for Laanet af den hermed fölgende Bog, saavel som for den behagelige Aften, vi sidst tilbragte sammen. Jeg glæder mig særdeles til Söndag.

Mr. North, som jeg talte med igaar, bad mig spørge Dem, om han turde bede Dem gjöre ham den Fornöielse at spise til Middag hos ham paa Mandag Eftermiddag Kl. 6. De veed han boer Amaliegade Nr. 156 i Stuen lige ved Siden af Collin. Vilde De maaske have den Godhed ved et Par Ord at lade mig vide, om De kan modtage Hr. Norths Indbydelse.

Deres hengivne og forbundne

J. J. A. Worsaae.

Hr. H. C. Andersen,
Ridder af flere Ordener.

s. 21

Bredgade 192, Onsdag Morgen, den 2den Octbr. 1850.

Höistærede!

Herved har jeg den Fornöielse at forestille Dem min meget omtalte Skosvend, Hr. Henning. Som De seer, kan s. 22han hverken med Hensyn til ungdommeligt Udseende eller Holdningens Elegants sammenlignes med Deres bort-reiste O. M. Men i Paalidelighed overtræffes han ikke af Nogen.

Det skulde glæde mig meget, hvis han maatte vinde Deres Bifald, da jeg er forvisset om, at det vilde give baade hans indre og ydre Liv »en höiere Betydning«.

Med de hjerteligste Hilsener ganske Deres

J. J. A. Worsaae.

Hr. H. G. Andersen,
Ridder af Dbg. og Nordstjernen &c &c.

s. 22

J. W.
*Sölvgade 416 G 2den Sal,
Mandag den 22de Febr. 1858.*

Kjære Ven!

De vilde glæde min Kone, min Svigermoder og mine tre Svigerinder ganske overordentligt, hvis De, i Henhold til Deres velvillige Tilbud kunde læse lidt for Dem een af disse Formiddage. Overmorgen (Onsdag) ere vi rigtignok samlede her Kl. omtrent 12, men jeg veed ikke, om denne Tid muligen kunde være Dem ubeleilig. I saa Fald beder jeg Dem godhedsfuld lade mig vide, hvilken af de fölgende Formiddage vi tör gjöre os Haab om at see Dem.

Charles Adolphe Antoine Clément, 1860-1933, *Breve 1840-1885*,

Med mange Hilsener fra min Kone forbliver jeg Deres oprigtig forbundne og hjertelig hengivne

J. J. A. Worsaae.

Velb.
Hr. Professor H. C. Andersen,
Ridder af fl. Ordener.

s. 22

Rosenborgden 25de Januar 1860.

Kjære Ven!

Da der vistnok maa siges at være et vist aandeligt Slægtskab mellem Digtere og Oldgranskere, hvilke sidste s. 23 endog stundom blive altfor digteriske, tør jeg maaske i min Kones og mit Navn anmode Dem om at gjøre os og endeel antiqvariske Venner den Glæde at tage tiltakke hos os i Morgen Torsdag Kl. 5. Jeg veed vel, hvor meget De er plaget af Indbydelser, men det skulde være os overordentlig kjært, hvis De i Betragtning af det omtalte Slægtskab, ved Deres Nærværelse vilde yde Antiqvarerne noget virkelig Mundgodt.

Med de venligste Hilsener fra min Kone.

Deres hengivne

J. J. A. Worsaae.

Velb.
Hr. Professor H. G. Andersen, Ridder af Dbg., Dbmd. samt
Ridder af fl. Ordener.

s. 23

Rosenborg, d. 12. Dec. 1866.

Kjære Professor Andersen.

Da jeg idag ikke var saa heldig at træffe Nogen i Deres Bopæl, tillader jeg mig skriftlig at meddele Dem, at den nye engelske Minister Sir Charles Murray, ikke at tale om Lady Murray, brænder af Begjerlighed efter at gjøre Deres Bekjendtskab. De have i den Anledning anmodet mig om at formaae Dem til en Dag at følges med mig ud til Dem, hvis et saadant Forslag ikke maatte ansees for altfor paatrængende. Turde jeg komme op til Dem Fredag eller Löverdag Formiddag t. E. Kl. 11, for at hente Dem? Eller maaske en anden Dag først i næste Uge?

Et bekræftende Svar vilde meget glæde Deres meget hengivne og forbundne

J. J. A. Worsaae.

Velbaarne
Hr. Professor H. G. Andersen,
Ridder af fl. Ordener, Dbmd.
Ny kgl. Saml. Fol. 1299. g. 1.

s. 24

Rosenborg, d. 15de Decbr. 1866.

Kjære Prof. Andersen.

Da jeg har modtaget Svar fra den engelske Minister, at baade han og hans Frue ville blive »delighted« ved at see Dem paa Mandag Kl. 11, skal jeg, i Henhold til Deres venlige Brev, tillade mig at afhente Dem i Deres Bolig Kl. 10¾ paa Mandag.

Med de venligste Hilsener fra min Kone og mig, forbliver jeg Deres hjertelig hengivne

J. J. A. Worsaae.

Velb.
Hr. Professor H. C. Andersen,
Ridder af Dbg., Dbmd. samt Ridder af fl. Ordener.

s. 24

Rosenborg, d. 24. Jan. 1867.

Kjære Etatsraad.

Idet jeg lykønsker Dem til Deres Hjemkomst og Etats-raadsklassen! til Deres Indlemmelse i samme, tillader jeg mig efter Deres tidligere godhedsfuldt givne Tilsagn, at tilstille Dem et Blad til Dagmars Album i det Haab, at De vil glæde Comiteen (ikke at tale om Dagmar) særdeles ved at tilbagesende mig det med en egenhændig Paaskrift, helst anbragt paa tværs af Bladet. Med de venligste Hilsener Deres hengivne

J. J. A. Worsaae.

Höivelbaarne
Hr. Etatsraad H. C. Andersen,
Comd. og Ridder af fl. Ord.

s. 24

Rosenborg, d. 18de Februar 1868.

Kjære Etatsraad.

Idet jeg baade paa min Kones og egne Vegne takker Dem hjerteligt for Deres Venlighed at sende os Deres saa s. 25interessante Kjöbenhavns Historie, tillader .jeg mig at spørge, om De ikke vil gjöre os Dem yderligere forbunden ved at glæde os med Deres Nærværelse til Middag paa Fredag Kl. 5 med nogle faa gode Venner.

I Haab om et gunstigt Svar, forbliver jeg Deres med sand Höiagtelse hengivne og forbundne

J. J. A. Worsaae.

Höivelbaarne
Hr. Etatsraad H. G. Andersen,
Commandeur og Ridder af fl. Ordener.

s. 25

*Ny kgl. Saml. 1599 I.
Mandagen, d. Ilte Febr. 1850. Bredgade 192.*

Hoslagt er jeg saa fri at tilstille Hr. Etatsraaden Cor-recturer til Bemærkningerne om de romerske Fund. Hvis det kan vente til paa Torsdag, naar Museet bliver aab-net, skal jeg med Fornöielse see at skrive en Side til. Der er netop ogsaa nogle ganske enkelte Fund, som jeg gjerne gad omtale, især da Pladsen er tilovers. Jeg turde maaske derfor udbede mig ogsaa anden Correctur tilsendt.

Ligeledes vedlægger jeg Prof. Munchs Afhandling om de Manske Runestene, efter paany at have confereret Indskrifterne og tilföjet en lille Anmærkning. Prof. Munch önskede ogsaa at jeg skulde conferere Gorrecturen, naar den blev sat, med mine Afbildninger. Med særdeles Höiagtelse forbindtligst

J. J. A. Worsaae.

Höivelb.
Hr. Etatsraad G. G. Rafn,
Commandern og Ridder af fl. Ord.

s. 26

Bjerth pr. Colding, d. 19de Juli 1850.

Höistærede Hr. Etatsraad!

Det gjör mig meget ondt, at jeg ikke seer mig istand til at levere Dem nogen Meddelelse om »Inspectionen over de antiqvariske Mindesmærker«, inden jeg kommer tilbage til Kjöbenhavn, hvor jeg har alle mine Papirer, denne Sag vedkommende. Desuden er jeg paa denne Reise i en saadan Bevægelse, at jeg umulig, foruden mine övrige Skriverier, vil kunne faae Tid til at skrive og samle noget Heelt, der passende vilde kunne trykkes i det »Antiqvariske Tidsskrift«.

Med mange Undskyldninger forbliver jeg Deres med Höiagtelse

Ærbødigst
J. J. A. Worsaae.

Höivelb.
Hr. Etatsraad G. G. Rafn,
Commandeur og Ridder af fl. Ord.

s. 26

Kronprinsensgade 395, 2den Sal, den 11te April 1855.

Höistærede Hr. Etatsraad!

Da det nu i disse Dage er t o Aar siden, jeg var paa Frederiksborg, for at beskrive Hs. Majestæts mærkelige »Fund af en Metalarbeiders Forraad fra Bronzealderen«, og da det er over eet Aar siden jeg bragte Hs. Majestæt to foreløbige færdigtrykte Exemplarer af denne Beskrivelse med Løfte om, at de övrige Exemplarer snart skulde følge, tillader jeg mig at henstille til Hr. Etats-raaden, om der for Øieblikket er Videre til Hinder for, at de resterende Exemplarer nu udleveres deels til Hs. Majestæt og deels til mig. Jeg skulde saameget mere s. 27önske at faae denne Sag endelig bragt i Orden, som Hs. Majestæt netop har befalet mig om kort Tid at komme ud til Frederiksborg, for at ordne den derværende Samling af Oldsager, hvorfor Hr. Etatsraaden let vil see, at det vilde være mig ubehageligt at give Möde der uden at kunne fremlægge den fuldstændige Beskrivelse.

Med Höiagtelse ærbødigst
J. J. A. Worsaae.

Höivelbaarne
Hr. Etatsraad Rafn,
Commandeur og Ridder af flere Ordener.

s. 27

*Ny kgl. Saml. Fol. 1537.
Bredgade 192, 2., den 26de Juni 1850.*

Höistærede Hr. Professor!

Hoslagt har jeg den Ære at tilbagesende Deres Notat-bøger, idet jeg beder Dem modtage min erkjendtligste og forbindtligste Tak for den Brug, De velvillig har tilladt mig at gjöre af dem. Jeg har af dem faaet mange lærerige Vink og det skulde glæde mig særdeles, hvis jeg kunde bidrage Noget til at bevare endeel af de i dem omhandlede interessante Mindesmærker.

Endnu i Aften afreiser jeg til Jylland, hvilket maa tjene til Undskyldning for, at jeg ikke personlig bringer Dem min Tak.

Med særdeles Höiagtelse forbliver jeg
Deres forbundne
J. J. A. Worsaae.

Velb.
Hr. Professor Höyen,
Ridder af Dbg.

s. 28

Rouen, den 23de Januar 1852.

Höistærede Hr. Etatsraad (Thomsen?)

Jeg haaber, at De har modtaget det Par Linier, som jeg for ikke længe siden sendte Dem her fra Rouen, gennem min Huusfælle Wulff.

At jeg saa hurtig igjen skriver Dem til, er nærmest fordi jeg har lovet en Hr. Thomas her, som De nok har besøgt for en 9 å 10 Aar siden, at erindre Dem om nogle Afbildninger af Mynter, fundne i Danmark, som De meente skulde have en slaaende Overensstemmelse med nogle i Hr. Thomas' Samling.

Jeg veed ikke, om De længere husker, at disse Mynter hidtil have været ubekjendte, og at de hidrører fra normanniske Hertuger, idet de kjendelig have Omskrifterne Normanna og Norman Dux. Der er kun Indskrift paa den ene Side udenom et Kors + medens paa den anden Side sees yderst raae Forestillinger af Kirker

nemlig men Mynterne ere saa daarligt prægede og saa smaae i Forhold til Stemplerne, at man kun ved at sammenholde flere kan faae alle Forestillingerne frem.

Af Omskrifterne Normanna og Norman Dux have og-saa de fleste kun enkelte Bogstaver.

Hr. Thomas antager, at disse Mynter paa Grund af deres eiendommelige Typ og den simple Omskrift hidrøre fra Rolf, hvorimod andre Numismatikere snarere antage dem for at være slette Efterligninger og Degradationer af Wilhelms og Richard den Førstes Mynter, og for saaledes s. 29at hidrøre fra Tidsrummet Richard d. 1ste og Wilhelm Erobreren. Hr. Thomas viste mig virkelig nogle saa-danne Efterligninger, som ere fundne i en gammel Kirkeskat i Rom, men jeg kan ikke nægte, at disse saa heelt anderledes ud, end de ovenfor beskrevne.

Da Hr. Thomas nu har samlet en heel Deel ube-kjendte Mynter til Normandiets ældre Mynthistorie, og da han ikke vil udgive Noget inden han har seet de Mynter i Afbildning, som De har sagt skulle have en saa slaaende Overensstemmelse med de omtvistede Mynter, har han bedet mig at tale hans Sag hos Dem. Han havde optegnet, at de af Dem berørte Mynter vare opdagede i et Fund fra Aarene 970-990 eller saa omtrent. Han lovede mig til Gjengæld, naar hans Afhandling kom ud, ikke alene at sende Exemplarer deraf til Kbhvn., men ogsaa at sende et Par Mynter med som Prøver.

Manden er unægtelig lidt vild, men hvad Herre Gud, man faaer tage Folk, som De ere. Hvis De kunde sende disse Afbildninger til Paris saaledes, at de kunde være der, naar jeg kommer tilbage i Slutningen af næste Maaned, skal jeg med Fornöielse besörge dem herud. Ellers boer Manden Mr. Thomas, avocat, rue des Arsins Nr. 5, Rouen.

I Hr. Thomas' Samlinger fandt jeg til min store Overtaskelse en Kufisk Mynt, som tilligemed nogle andre er fundet her tæt ved Rouen, og som saavidt han erindrede, efter en berömt Orientalists Udsagn, var fra Samarkand. Vi have atter de samme fra Norden af udsprede kufiske Mynter, som man ligeledes træffer i England og Irland.

lövrigt er det mærkværdigt nok, at man her i Normandiet finder saa faa gamle Mynter, ikke alene fra fremmede Lande, men ogsaa fra Normandiet selv. En hel Del gothiske Mynter har jeg seet herfra Omegnen, hvad der navnlig interesserede mig, var at jeg paa en heel Deel, ikke alene saa et Vildsvin, der som bekjendt var Gallernes s. 30Fanemærke, men ogsaa Vildsvinet fremstillet saaledes paa en Fod, at det aabenbart netop var selve Fanemærket. Jeg skal see, om jeg ikke kan faae fat i et Par af dem.

Indlagte Brev til Forchhammer vilde De maaske bevise mig den Tjeneste at besörge snarest muligt. Det indeholder et Tillæg lil et Brev, som jeg sendte ham for nogle Dage siden, med en kort Udsigt over mine hidtil vundne Resultater. Jeg har hidtil ikke endnu fundet enten skandinaviske Oldsager eller Beskrivelser over Fund deraf. Jeg lever imidlertid stadig i Haabet. Jeg glæder mig nu til snart at komme til Bayeux, da jeg der venter at træffe Brev fra det kjære Hjem og mulig ogsaa et Par Ord fra Dem, Strunk eller Herbst.

Jeg skulde dog troe, at Herbst har faaet det Brev jeg tilskrev ham fra Hamborg af. Jeg er noget nysgjerrig efter at vide, hvorledes det er gaaet med Spöttrupsagen, ligesom ogsaa med de Bornholmske Affairer. Det gjør mig kun ondt, at jeg volder Herbst saamegen Uleilighed med min Fraværelse, og at jeg vil komme til at volde ham endnu mer, hvis jeg faaer flere Penge fra Videnskabernes Selskab. Men jeg stoler paa, at Expeditionerne dog vel ikke er mange, og at det heller ikke skal have nogen Vanskelighed med at faae de anviste Penge opbrugte inden Regnskabsaarets Udgang. Tör jeg bede Dem sige ham, at hvis det kniber med Anvendelsen, saaledes at der bliver Noget tilovers, kan han godt sende det til Schmidt i Slesvig som Afdrag paa Godtgjörelsen for hans Udgifter med Optagelsen af de nye Kort over Danevirke, hvorom jeg alt har tilskrevet Herbst fra Hamborg af. Det er saamæn ikke værdt at skjænke Statskassen Noget. Hvorledes gaaer det Dem med Pengene. Det forekommer mig, at jeg i Paris læste i et Blad, at Rigsdagen havde knuppet Dem 1000 Rbdlr. af til Kunstmuseet? Det var ellers noget grovt.

Jeg længes ogsaa meget efter, at höre Noget hjemmefra om Ordningen af vore Forhold. Her er idag kommet en s. 31Befaling, at den forrige Kongefamilies Eiendomme deels skulle sælges og deels sequestreres til Fordel for Arbei-derne etc. Det har her gjort et daarligt Indtryk og man er meget nedslaaet over denne ildevarslende Begyndelse.

Hidtil er Alt gaaet ret godt. Man seer ogsaa, at det strax har foranlediget Dannelsen af et nyt Statsraad. Med de bedste Ønsker og de hjerteligste Hilsener til Alle, forbliver jeg Deres med sand Höiagtelse hengivne

J. J. A. Worsaae.

P. S. Da det andet indlagte Brev til Lange angaaer en Sendelse af Oldsager til Museet fra Don Angel Guirao i Murcia, som med Glæde vil forære Museet sine Oldsager, haaber jeg at jeg ogsaa nok tör besvære Dem med at besörge det efter Adressen. Jeg har deri takket Lange fordi han har erindret sit Löfte til mig at see sig om efter Oldsager i Spanien.

P. S. Skulde De tilfældig see Levetzau kunde De tjene mig saa smaat at forberede ham paa, at jeg vistnok snart kommer til at bede ham om Forlængelse af min Permission idetmindste paa 6 å 8 Uger. Men jeg haaber, at han ikke vil have Noget derimod.

I Paris er min Adresse: Poste restante.

s. 31

*Tilhører Danmarks geol. Undersøgelse.
Rouen, den 19de Januar 1852).*

Höistærede Hr. Etatsraad!

Da Videnskabernes Selskab med saa megen Forekommenhed har understøttet mig til min Reise her i Normandiet, opfylder jeg en kjær Pligt ved at meddele Dem, som Selskabets Secretair, en kort Beretning om det Udbytte, jeg allerede troer at have vundet, saavel som nogle s. 32 Antydninger om de Resultater, jeg fremdeles troer at kunne vente.

Det er tilvisse paafaldende, at man endnu den Dag i Dag i Normandiet træffer saa mange nordiske Stedsnavne. Hidtil have disse ikke været samlede efter Departementer, og man har derfor heller ikke havt noget fast Udgangspunkt om, hvor de nordiske Bosættelser have været stærkest. Det er imidlertid klart, at Nordboerne fornemmelig have bebygget Egnen omkring la Hague (hvor der endnu findes en uhyre Jordvold, som har af-skaaret hele Næsset og som oprindelig vistnok har været anlagt af Nordboerne); fremdeles have de nordiske Colo-nier strakt sig over Bayeux og Caen langs Havet og ligeledes langs Seinefloden. Enkelte Steder længere inde i Landet, t. Ex. ved Neubourg ikke langt fra Rouen mod Syd træffer man en heel Klynge af nordiske Stedsnavne, som bestemt godtgjøre, at denne Plet fortrinsviis har været bebygget af Nordboere. I Udkanten af en stor Skov, »la londe« kaldet (i gl. Doc. lunda, formodentlig Lunden?) ligge her Landsbyerne Thuit-Anger, Thuit-Signol, Thuit-Simer, Thuit-Hebert, og Thuit-Hagron — alle med det nordiske Stedsnavn Thuit eller Tvede, som her ufeil-barlig betyder opdyrket Skovland. Hvor stærk den nordiske Bebyggelse ude ved Havet t. Ex. i Bayeux-egnen maa have været, kan man skjønne alene deraf, at der i Arrondissementet Bayeux deels er og deels har været over 50 Stedsnavne med den nordiske Endelse »delle« eller dal.

Saa talrige som Stedsnavnene ere i Normandiet, saa sparsomme ere de nordiske Ord, der ere levnede i Folkesproget. I gamle Documenter fra det 11te, 12te og 13de Aarhundrede især finder man endnu adskillige, hvoriblandt flere meget mærkelige og karakteristiske.

Blandt de gjængse Drikke i Normandiet i den tidligere Middelalder nævnes saaledes foruden Ø1, der var meget s. 33 yndet af Normannerne lige til det 16de, 17de Aarhundrede, ogsaa endnu »medum«, som hidtil har været uforklarlig for de franske Lærde, medens det for os er fuldkommen klart, at det ligefrem er Miöd. At Ø1 og Miöd blev drukket af Nordboernes Efterkommere, vil man vistnok finde i sin Orden. I flere af de herværende store Handelssteder (Caen, Rouen, Dieppe &c.) var der ogsaa tidligere Selskaber af de saakaldte »franc-brements«, der oprindelig vare en Slags hertugelige eller kongelige Tjenere, men som tillige havde Privilegium paa al udlosse Skibsladninger og besørge alle saadanne Forretninger ved Havnene. De vare meget ansete Folk, som regnedes blandt Byens Functionærer. De udgjorde et bestemt Antal og havde Ret til ved forefaldende Vacance at supplere sig selv. I de ældste Documenter kaldes de bestandig »b e r m a n« og det er vistnok ikke nogen dristig Slutning, at dette for de normanniske Forskere aldeles ubekjendte Ord er det nordiske »bæremand«, især da dette saa bestemt betegner de Forretninger, der paalaae berman'en. Længere ned i Tiden er det gaaet over til at hedde ikke alene bremment, men ogsaa »brument« og der findes endnu flere Familier her, som bære dette Navn. Forresten er det ikke sjældent at træffe gamle nordiske Ord netop ved Ting, der angaar Skibsfart og Fiskeri. I det 12te og 13de Aarhundrede havde Fiskerne paa flere Steder af Normandiets Kyst dannet Selskaber for Hvalfangsten under Kysten. Denne Fangst synes, at have været meget betydelig, og man finder flere Gavebreve fra disse Fiskere til Klostre og Kirker. I eet af disse Breve kaldes Medlemmerne af et saadant Selskab: »Waumani« aabenbart Pluralisformen af »Walman« (Hvalmand): Wal er i Pluralis blevet til Wau, ligesom f. Ex. hyppig Dal til Dau. Yderligere Bestyrkelse paa Rigtigheden heraf fik jeg i et andet gammelt Document, hvor der ogsaa nævnes en heel Deel Fiskere, tildeels med nordiske Navne (som Anschitillus eller Asketil) og hvor s. 34 der tilføies: et omnes alii, qui sunt in »Valset a« eller Hvalselskabet. Paa Seinen har man fremdeles til vore Dage benævnet de Steder, hvor man havde nedrammet Pæle for at lægge Garn til Fiskefangst, »gorts« eller Gaarde ligesom hos os Laxegaarde og Aalegaarde. Det nordiske Ord »gaard« træffes ogsaa i Normandiet i det gamle »fisigard« eller Fiskegaard ved Dieppe og i »vingart« eller Viingaard ved Bayeux samt i de endnu brugelige Stedsnavne Auppegard og Ep e gård (eller Æblegaard), som i gl. Doc. skrives »Appelgar«.

Med Undtagelse af Ord som »Varech« eller Vrag og »tangu« eller Tang, »homme« eller holm (i gl. Doc. hulmus) har jeg forresten hidtil ikke i Folkesproget kunnet opdage andre reent nordiske Ord, end »bru« og »bruman« (Brud og Brudemand eller Brudgom), der endnu ere i almindelig Brug i Normandiet. Derimod gives der en Mængde Folk saavel paa Landet, som i Stæderne, der have nordiske Familienavne. I de ældste Documenter finder man, at Normannerne paa nordisk Viis have kaldt sig Søn af den og den, paa Latin f. Ex.

filius Turgoti, filia Havardi, hvorfra de normanniske Navne paa Fitz, der endnu ere bevarede i England.

Men efterhaanden som den franske Indflydelse blev stærkere, tabte denne Skik sig; man udelod filius eller filz og tilføiede kun Faderens Navn i Genitiv t. Ex. Andreas Turgoti og endelig hørte man endogsaa op med at sætte Familienavnet i Genitiv, saaledes at det kun blev t. Ex. Robert Toustain, Marie Ansquetil o. s. v. Dette er Tilfældet endnu den Dag i Dag, hvor man stadig hører Familienavne som: Canu eller Canut (Knud) Anquetil, Godefroy, Havart, Roux (Rollo eller Rolf), Regnault (Ragnvald), Thouroud (Thorold), Tostain (Thorstein), Turgis (Thorgil), Turgot (Thurgod), Truquetil og Tur-quetil (Thorketil) &c.

Döbenavnene skulle dog næsten alle være chri-stelige.

s. 35 Det er i det Hele taget af alle Omstændigheder klart, at en stor Mængde nordiske Familier ere vedblevne at boe i Normandiet tiltrods for de stærke Udvandringer til England, Sicilien og Nedreitalien, og at selvfølgelig den oprindelige nordiske Befolkning eller Colonisation i Normandiet maa have været overordentlig betydelig. Man ledes derved uvilkaarlig til at antage, at Erobringen af Normandiet og Landets Bebyggelse af Nordboere ikke er skeet nærmest ved Rolfs Tog, men at Rolfs Erobring kun har været saa at sige Slutstenen for en Række ældre, tildeels fredelige Bebyggelser af Landets Kyster, ligesom netop Tilfældet var i England, Skotland og Irland. Det er i höieste Grad sandsynligt, at de første nordiske Bosættelser have været i Nærheden af la Hague, hvorfra de lidt efter lidt have udbredt sig langs Kysterne og Flodbredderne og saaledes banet Veien for Rolf og hans Mænd.

Det er ikke mindre sandsynligt, at disse nordiske Nybyggere her, ligesom paa de britiske Øer, have skaffet sig Fodfæste ved Handel, Søfart og Fiskeri. Desværre mangle, saa at sige, alle skriftlige Efterretninger fra den Tid, der ligger forud for det Ilte Aarhundrede, om Normannernes fredelige Sysler. Men en særdeles interessant Oplysning om den anseelige Handel, som de nordiske Nybyggere i Normandiet maae have drevet, indeholdes dog deri, at Normannerne ikke alene have indført i Normandiet den nordiske Myntbenævnelse »Mark«, hvilket de som be-kjendt ogsaa gjorde i England, men at endog Markvægten allerede i Aarene 1060-1108 blev saa almindelig udbredt i hele Frankrige, at Marken som Mynteenhed kom til at træde istedetfor den gamle franske livre, ja at den paa nordisk Viis blev deelt i 8 Unzer (i Norden i 8 Ører), medens Livren forhen havde været deelt i 12 Unzer. Det var fölgelig en gennemgribende Forandring i hele det franske Myntsystem, der ikke kan have været gennem-fört, uden at der i Forveien maa være foregaaet en stadig og overveiende Handelsindflydelse fra Normandiet af.

s. 36 De normanniske Lærde, for hvem denne Anskuelse er fulkommen ny, ere ikke blot gaaede ind derpaa, men have endog gjort mig opmærksom paa adskillige uomtvistelige historiske Kjendsgjerninger, der vise, at Marken förstegang nævnes i Frankrige netop i Normandiet.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt Normandiet væsentligst er bleven befolket af Nordmænd eller Danske, afgive Stedsnavnene mærkelige Vink. Trods alle Efterforskninger er det ikke hidtil lykkedes mig at finde et eneste Stedsnavn, der ender paa -bolstaðr, buster, -bost eller paa -staðr, -ster, hvilke Endelser, som jeg tidligere har godtgjort, netop ere karakteristiske for de norske Bosættelser i Nordskotland, paa de skotske Øer og i Irland.

Derimod have alle Stedsnavne aldeles de samme Former og Endelser, som i det danske Nordengland (naturligvis dog med den Forskjel, at de her hyppigere have den franske Endelse ville (af det latinske villa) föiet til et nordisk Navn) f. Ex.: især -by, -thorp, -thuit eller -tvede, -gard, -holm, -boeuf (»bod«), -fleur (-»flot« eller »fliot«), -næs, -ey, -tot eller toft o. s. v.

Jeg er derfor nu saare tilbøielig til at troe, at de oprindelige, forberedende Bosættelser af nordiske Mænd i Normandiet, paa Kysterne og ved Floderne, ere iværksatte væsentligst af danske Udvandrere, hvilket ikke forhindrer, at største Delen af de rolfske Kæmper, som senere fuldendte Landets Erobring, kunne have været Nordmænd.

Det stemmer virkelig ogsaa mere overeens med de naturlige Forhold, at Nordmændene coloniserede Nordskotland, Øerne og Irland, der laae nærmest ved Norge medens de Danske bebyggede de nærmest ved dem liggende Lande Nordengland og Normandiet. Ganske snurrigt er det, at mange Familier her endnu hedde: »Le Danois«, ja der gives smaae Landsbyer her, hvor næsten alle Familier bære dette Navn.

I de gamle retslige Institutioner er jeg ogsaa godt paa s. 37 Spor efter mærkelige Analogier med det danske Nordengland. Dette er noget tvivlsomt, om Holmgangen eller Duellen er indført her af Nordboerne; thi de ældre Love i Frankrige indeholde ogsaa Bestemmelser om Duellen. I det Höieste tör man kun sige, hvad de ældste skriftlige Mindesmærker antyde, at Duellen har været mere yndet i Normandiet, end maaske i nogen anden Del af Frankrige. Derimod er det vist, at der i Normandiet har været indført en ordentlig Nævn eller Jury af nordisk Oprindelse, der gennem hele Middelalderen har været bevaret saa reen, at man endnu i Begyndelsen af det sextende Aarhundrede i en saakaldt: »Le stille de proceder en pais de Normendie« (af Aar 1534), finder baade den simple Nævn bestaaende af tolv Nævninger eller Eedsvorne, som afgav Kjendelser i mindre vigtige Sager, og den dobbelte Nævn sammensat af fire og tyve Eedsvorne, som afgav

Kjendelser i Mordsager.

Ligesom i det gamle danske Nordengland og senere i hele England og Danmark, var det ogsaa her Retten eller Dommerne, der valgte Nævningerne. Den Anklagede havde dog Ret til at gjøre Indsigelser mod Valgene. I det sextende Aarhundrede forsvinde imidlertid de sidste Spor i Normandiet af den gamle Nævn. De ældste normanniske Love indeholdt ogsaa Bestemmelser om »Nam« (et Rets-udtryk, der neppe för Normannernes Tid var kjendt i Frankrike) og om »Varech« eller Vrag, som synes at nærme sig mere til de gammelnordiske Love, end til de gammelfranske.

Allerede ved Nordengland har jeg i mit seneste Skrift³) gjort opmærksom paa, at der i de gammeldanske Egne fandtes, ifölge Domesday Book, færre Trælle end i den övrige, saxiske Deel af England, ligesom i det Hele taget, at Frihedsaanden var stærkere hos de Danskes Efterkommere der, end hos Angelsaxernes Slægter i Sydengland. En höist træffende Sammenligning hermed frem-s. 38byder netop et Resultat, som en normannisk Lærd (Leopold Delisle) har udfundet og godtgjort, nemlig, at Trældommen var forsvunden i Normandiet næsten 200 Aar för i det övrige Frankrige, idet man efter Aar 1000 næsten aldeles ikke mere træffer Trælle her. Det synes derfor klart, at ikke blot de Nordboer, der have nedsat sig i de vestlige Lande, have, som Krönikerne sige, selv været stolte, frihedselskende Mænd, men at de endogsaa have ladet Friheden udstrække sig til deres Undergivne. Det er ikke umuligt at de netop af en klog Politik have gjort dette, for i den saaledes frigjorte, forhen trælbundne Befolkning at finde tro hengivne Hjelpere og Stötter, istedetfor farlige dödelige Fjender. Man har i alle Tilfælde her en naturlig Forklaring til den stærke Frihedsaand, der gennem hele Middelalderen til vore Dage har udmærket saavel Normandiet som Nordengland.

[Her slutter det bevarede Brev.

Fortsættelsen er efter V. S. O. 1852 S. 156-157.]

Jeg har naturligviis endnu overmaade Meget at udrette her, baade med Hensyn til Stedsnavne, Institutioner o. s. v. Saaledes veed jeg, at paa Canalöerne Guernsey og Jersey gielde endnu mange af de gammel-normanniske Institutioner, der forlængst ere gaaede tilgrunde her i Normandiet. Det er dog Forhold, som jeg maa nærmere undersøge i de Londonske Archiver og Bibliotheker. Ligeledes maa jeg endnu gjøre Udflugter her rundt om i Landet, for at see de vigtigste af de ældre normanniske Bygninger, og for i det Hele ogsaa at blive bekjendt med Landets almindelige Physiognomi. Jeg maa dernæst nødvendig ind i Bretagne, for at lære at kjende de vigtigste af de derværende Mindesmærker, hvoraf mange bære en saa slaaende Overensstemmelse med vore ældste Mindesmærker i Danmark.

Endelig maa jeg ogsaa nødvendig anstille Under-s. 39sögelser, om der ikke ved Loiren skulde findes nordiske Spor, da Normannerne, som bekjendt, hyppig satte sig fast ved Loirens Munding, hvor man endnu træffer Steds-navnet Paimboeuf, der mulig, ligesom de tilsvarende her i Normandiet, oprindeligt har havt den nordiske Endelse -bod(?). Hjemveien til Paris fra Bretagne vil netop falde over Nantes. Det er dog sandt, endnu har jeg ogsaa Under -sögelser at anstille, om der ikke her skulde findes gamle Østersbunker, ligesom hjemme hos os, ug paa Amerikas Kyster. Trods alle Forespørgsler har jeg endnu ikke faaet Noget at vide derom. Derimod har jeg i »Memoires des Antiquaires de Normandie« Aargang 1831-33, 8vo Pag. 3)90 fundet »Extrait d'une lettre adressée à Mr. de Caumont, sur l'emploi des huilres dans les constructions antiques de Mediolanum Santonum (Saintes) par Mr. le baron Chaudruc de Crauzannes«, hvoraf jeg seer, at Østersskallerne ligge under Murene »associées à des lits de cendre de charbon et d'os calcines«, hvilket unægtelig for mig har Udseende af mulig at være det selvsamme som hjemme hos os. Men derom Nærmere.

s. 39

Rouen, den 23de Januar 1852.

Hoistærede Herr Etalsraad!

Da jeg frygter for, at De muligen efterat have læst mit Brev af 19de op i Videnskabernes Selskab vilde lade det trykke, tör jeg ikke Andet end bede Dem om i saa Fald at foretage et Par Rettelser deri. Jeg maatte skrive det og afsende det under saa mange Afbrydelser, at et Par smaae Unöiagtigheder ere indløbne.

1) Har jeg nok sagt, thi jeg har ikke nogen Clade, at der i Omegnen af Bayeux findes over 50 Stednavne med Endelsen d e 1 eller d a 1, men istedetfor dal er det nok rettere at sætte deel, da jeg har faaet at vide, at Navnet s. 40mere har Hentydning til Jordinddelinger, end til Dalstrækninger.

2) Har jeg nok sagt, at der efter Aar 1000 ikke mere findes Spor til Trældom i Normandiet. Dette er dog nok noget usikkert. Men al mulig Uvished hæves ved at sætte efter Aar 1100.

Endelig troer jeg at burde tilföie, at det Sted: Saintes, hvor man under de romerske Mure har fundet Østersskaller blandede med Been ikke er i Normandiet, men i Nærheden af Bordeaux.

Med de hjerteligste Hilsener til Dem og Deres forbliver jeg, höistærede Hr. Etalsraad,

Deres med Höiagtelse hengivne
J. J. A. Worsaae.

Höivelb.
Hr Etatsraad Forchhammer,
Commandeur af Nordstjernen &c.

P. S. lövrigt kan jeg ikke nægte, at jeg gjerne saae, at mit Brev ikke blev trykt, i al Fald inden jeg kommer til Kbhvn.

s. 40

Paris, Hotel Valois, Rue de Richelieu, den 8de Marts 1852.

Höistærede Hr. Etatsraad!

Foreløbig maae det være mig tilladt at bevidne Dem og Videnskabernes Selskab min hjerteligste og oprigtigste Tak for de mig yderligere bevilgede 300 Rbdlr., hvorpaa jeg alt har modtaget Anviisningen. Navnlig beder jeg Dem, höistærede Hr. Etatsraad, være overbeviist om hvor meget jeg paaskjönner hvad De har gjort for mig i denne Sag.

s. 41 De veed upaatvivlelig af Erfaring, at det er en særdeles behagelig Fornemmelse, naar man paa en Udenlandsreise faaer sin næsten tomme Pengepung paa ny fyldt.

Jeg har begyndt paa en lille Exposé af mine Resultater fra Bretagne, angaaende de ældste derværende Mindesmærker⁴). Det kniber for mig at faae Tid til at fuldende den, men saasnart den er færdig, skal jeg uopholdelig sende den til Videnskabernes Selskab, det vil sige til Dem, og jeg haaber, at De med sædvanlig Godhed vil meddele den til Selskabet som et lille Afdrag paa min Gjeld. Det glæder mig meget at erfare, at Deres Undersøgelser af den sorte Jord, have været saa frugtbringende, og at Steenstrup har begyndt at trykke paa de zoologiske Resultater. Om en 10 ä 14 Dage venter jeg at være i England og jeg skal da see, om jeg ikke der skulde kunne finde nogle Østerslag fra Steenalderen. Hverken i Normandiet eller Bretagne var jeg istand til at opdage Lag, ældre end Romernes Tid, men det var ogsaa overalt ved de romerske Villaaer og Byer.

Med de hjerteligste Hilsener forbliver jeg Deres med sand Höiagtelse forbundne

J. J. A. Worsaae.

Höivelbaarne
Hr. Etatsraad Forchhammer,
Commandern og Ridder af flere Ord. &c. &c.

s. 41

London, York Hotel, Bridge Street, Blackfriars, den 25de April 1852.

Höistærede Hr. Etatsraad!

Allerede for længe siden skulde jeg have indiöst mit tidligere Löfte at meddele Dem en Beretning om mins. ⁴²Reise i Normandiet og Bretagne, naar ikke först min Sygdom i Paris og senere mine mange Forretninger her havde hindret mig deri. De kjender London og veed saa-ledes nok, hvor lang Tid, der medgaaer her til at finde Folk og til at faae udrettet, hvad man önsker. Isærdeleshed naar man kun opholder sig kort, maa man næsten uafadelig være paa Farten. Dette maa tillige tjene mig til Undskyldning for, at jeg heller ikke endnu er istand til at give Dem en saadan Rapport, som jeg skulde have önsket.

Imidlertid da jeg seer af Bladene, at Videnskabernes Selskab har viist mig den særdeles Opmærksomhed at optage mig til Medlem (en Æresbeviisning, hvorfor jeg vistnok for en stor Del kan takke Dem), antager jeg, at det maaskee ikke vilde være upassende, om jeg ved et af Selskabets næste Möder efter min Ankomst til Kjöbenhavn gav en Udsigt over nogle af mine væsentligste lagttagelser saavel i Frankrig, som her i England. Jeg kjender ikke Formerne i Videnskabernes Selskab og veed saaledes ikke, hvorvidt det er Skik og Brug, at de nye Medlemmer aflægge deres Taksigelse til Selskabet. Men forsaavidt dette skulde være Tilfældet, turde jeg maaskee bede Dem bevise mig den Godhed, paa mine Vegne at bevidne Selskabet min uskrömtede Erkjendtlighed.

Fra Rouen af, hvor jeg opholdt mig henved 3 Uger, og hvor jeg var saa heldig stadig at kunne conferere med de normanniske Antiquarer, gik jeg til Dieppe.

Paa Veien hertil bemærkede jeg i de mindre frugtbare Egne, at Husene havde fuldkommen samme Udseende, som vore danske Bønderhuse. Endogsaa den halvrunde Udbygning til Bagerovnen, som man saa

hyppig seer hos os, gjenfandt jeg her.

Det var ogsaa netop i Egne, hvor Stedsnavnene endnu vare ganske nordiske. Hele Departementet Seine Inferieure er overhovedet det Departement i Normandiet, s. 43 som er rigest paa gammelnoidske Stednavne. De andre Departementer have heller ikke saa nordiske Bønderhuse.

Fra Dieppe, som har faaet sit Navn af en forbiløbende Aa, der i gamle Documentor hedder Diopa o: Diópà, den dybe Aa (jvfr. et nærliggende Dieppedalle, den dybe Dal), gik jeg langs Kysten til Havre, og derfra videre over Gaen, Bayeux til Normandiets yderste Spidse la Hague, hvor jeg besaa den gamle Vold »Haguedik e«, der ufeilbarlig i sin Tid har tjent Nordboerne som Værn mod Frankerne. Den afskjærer nemlig fuldkommen Næsset la Hague med de derværende Havne. Hele Næsset er endnu opfyldt med skandinaviske Stedsnavne. Saavel her, som overalt i Normandiet i Stæderne og paa Landet vedblev jeg at finde en stor Mængde reent nordiske Familienavne. Jeg fik fat i flere af de trykte Valglistor fra Louis Philips Tid, hvorved jeg ogsaa kom til at see Landbefolkningens Navne. Det er i høieste Grad curiøst at sammenligne disse Navne med de nordiske Familienavne her i England, især i Lincolnshire.

Tapetet i Bayeux var naturligvis en Gjenstand for min særdeles Opmærksomhed. Jeg haaber at kunne fremlægge adskillige nye Beviser for dette Tapets høie Ælde og, saa at sige, Samtidighed med Englands Erobring. Det er unægtelig et aldeles uskateerligt Mindesmærke om denne betydningsfulde Begivenhed. Iøvrigt frembyder Bayeux-Egnen ikke saamange nordiske Minder, som man skulde troe, da Krønikerne bestandig sige, at det var i Bayeux, hvor det danske Sprog holdt sig længst i Normandiet. Jo nærmere man fra la Hague og Bayeux kommer til Grænd-sen af Bretagne, desto færre blive de skandinaviske Steds-navne, hvilket var en naturlig Følge af, at den nordiske Befolkning ingensinde har været saa talrig der, som længere oppe ved Seinens Bredder. Nogle af Stedsnavnene ere ogsaa nu saa forvanskede i Formen, at man kun ved Hjælp af gamle Dokumenter er istand til at godtgjøre s. 44 deres nordiske Oprindelse. T. Ex. ved la Hague findes to Sogne »Teurthevill e«, hvilket tilvisse ikke lyder meget nordisk. Men i et latinsk Document fra det tolvte Aarhundrede begge disse Sogne hedde: »Torquetelvi11 a« ? : Thorketils By, om hvis nordiske Oprindelse man neppe skal kunne tvivle. Eet mærkeligt Stedsnavn maa jeg dog endnu udhæve for Dem som Geolog. Gamle Krøniker fortælle nemlig, at der mellem Klippeøen Mont St. Michel og Normandiets Kyst, hvor Havet nu i Flodtiden skyller op, forhen fandtes en Skov. Nyere Forfattere have nu tvivlet meget om Rigtigheden heraf, uagtet Krøniken gav Skovens Navn med flere Detailler. Men i Bibliotheket i Avranches fandt jeg hos en gl. Poet fra det 12te Aarhundrede at Skoven, som alt da var forsvundet, havde været kaldet: »Gudskelunde« med den reent nordiske Endelse »lund«, som hyppig træffes i Skovnavnene i Normandiet, hvilket forekommer mig at afgive et stærkt Beviis for, at Skoven endnu maa have existeret i den normanniske Tid, siden den havde faaet et normannisk Navn, aldeles forskjelligt fra Skovens ældre Navn.

Jeg forbeholder mig som sagt at gaae nærmere ind paa mine lagttagelser i Normandiet, hvor jeg tilvisse havde et høist interessant og lærerigt Ophold. Derimod maa jeg tilstaae, at jeg med Hensyn til Nordboernes Colonier i Bretagne og ved Loirens Bredder kun fandt saare lidt. Det synes, at Nordboernes Nedsættelser i disse Egne have været for kortvarige til at efterlade sig synlige og varige Spor. Ikkun paa enkelte Steder t. E. nær St. Brieuc og nær Loirens Munding ved Croisic viste man mig Byer med Befolkninger af formodet skandinavisk Herkomst. Jeg opholdt mig da i disse Byer, for at efterspore, om der ikke skulde være nordiske Familienavne endnu tilbage, men alle mine Undersøgelser i denne Retning ledede ikke til noget bestemt Resultat. Det var dog naturligviis altid meget interessant for mig at gaae s. 45 op ad Loiren, ved hvis Bredder jeg havde Ledighed til, ligesom i Bretagne, at see en hel Deel mærkelige Oldtidsminder og jordfundne Oldsager.

Hovedpunktet for mine Udflugter i Bretagne var Departementet Morbihan og der især Egnen omkring Carnac og Loehmariaker, hvor der findes nogle af de smukkeste og mærkeligste Steendysser og Jættestuer i Frankrige. De ere forresten i Hovedsagen aldeles som vore Mindesmærker fra Steenalderen, og der er for mig ikke Skygge af Tvivl om, at de ogsaa hidrøre fra selvsamme Tid. I Frankrige kaldes de endnu »druidiske Altere« &c. &c. Overalt fortalte man mig om Skeletter og Steensager, som vare opgravede i disse Sleenkamre, medens man aldrig vidste Noget om fundne Metalsager. I Museet i Saumur ved Loiren saa jeg ogsaa flere Fund af Steen- og Beensager fra Steendysser ved Loiren, og jeg forsikrer for, at disse Fund var aldeles overensstemmende med flere Fund fra vore Steendysser i Museet i Kbhvn.

Det er høist mærkeligt, at den store Steensamling ved Carnac, der i sig selv er et yderst raat Mindesmærke ene og alene er omgivet af og omgiver Steendysser og Jættestuer. Jeg er overtødet om, at ogsaa Carnac Monumentet selv hidrører fra Steenalderens Folk. Det kan ikke taale den fjerneste Sammenligning med Stonehenge, som dog röber en vis Civilisation, medens Carnac er aldeles primitivt.

Her i England har jeg været saa heldig at gjøre flere meget mærkelige Fund i de herværende Archiver og Samlinger, som i en høi Grad godtgjøre de Danskes gamle Indflydelse og Betydning saavel i Londons City, som i Nordengland og Irland. Navnlig fandt jeg i et hidtil aldeles ubekjendt Dokument i Cityens gamle Privilegiebog, som er samlet mellem Aarene 1300-1400, at de Danske endnu dengang, ifølge ældre Sædvaner og Privi-s. 46 legier, havde de selvsamme Love og Rettigheder i Londons City til Handel paa Markeder &c. overalt i England, som Cityens Borgere, medens alle fremmede t. E. norske og tyske

Kjöbmænd vare indskrænkede til at boe i Cityen uden at være delagtige i Cityens Herligheder og Privilegier. Det er ufeilbarlig en Levning fra de Danskes gamle Herredømme i England, at de Danske i London stode paa saa lige en Fod med de indfødte Kjöbmænd.

Jeg maa nu slutte dette udjagede Brev med mange Hilsener til alle Venner og Bekjendte og med mange Taksigelser fra Hr. Etatsraadens med sand Höiagtelse forbundne

J. J. A. Worsaae.

P. S.
Hvis Alt gaar efter Bestemmelsen, haaber jeg at være i Kjöbenhavn omtrent den 10de Mai eller maaske först nogle Dage senere. Steenstrup er nok ved Limfjorden paa Fangst efter levende og döde Østers. De levende har jeg alt smagt herovre. De forekom mig næsten ligesaa velsmagende, som vore gamle Østers.

s. 46

Rosenborg, d. 8de Marts 1862.

Höistærede Hr. Conferentsraad!

Da jeg efter en Samtale med Prof. Steenstrup iaftes maa ansee det for afgjort at hans nye Modbemærkninger imod min Tvedeling af Steenalderen blive trykte i November-Heftet af Oversigterne samtidig med min Afhandling, bl. a. navnlig paa Grund af at de bleve meddelte i det næste Möde efter mit Foredrag, maa ogsaa jeg forbeholde mig, i samme Nummer af Oversigterne at ledsage Prof. Steenstrup Bemærkninger med den ganske korte Replik, som af mig blev fremsat strax i dette s. 47samme Möde i Selskabet, umiddelbart efter at Prof. Steenstrup havde havt Ordet.

Jeg tor i den Anledning maaskee anmode Hr. Conferentsraaden om, at De godhedsfuldt vilde foranledige, at et Exemplar af Prof. Steenstrups Afhandling bliver mig tilstillet saasnart den er reentrykt, og at November Heftet ikke udkommer, för jeg i samme til den nævnte Afhandling har kunnet knytte de f a a Linier, som Referatet af min foreløbige Meddelelse til Selskabet vil optage, hvormed Heftets Udgivelse ikke skal blive forsinket længere, end höist 1 à 2 Dage.

Med sand Höiagtelse Deres forbundne

J. J. A. Worsaae.

Höivelb.
Hr. Conferentsraad Forchhammer,
Commandern af Dbge. og Dbmd. pp.

s. 47

Rosenborg, d. 26de Novbr. 1862.

Kjære Hr. Conferentsraad!

Hoslagt har jeg den Fornöielse at remittere den igaar modtagne Correctur, som jeg haaber at gjensee for 3die og sidste Gang.

Efter Deres venlige Anmodning har jeg foretaget de af Dem foreslaaede Rettelser, saameget mere, som vor fælles Ven Steenstrup desværre har skrevet sit sidste Indlæg i en Tone, som vistnok hverken er venskabelig eller videnskabelig passende for »Oversigterne«, og som jeg for min Deel, ikke! idetmindste ikke med min gode Villie, skulde ønske at efterligne. Det har i det Hele taget gjort mig meget ondt, at Steenstrup i denne Strid, som han selv har begyndt, fra første Øieblik af er optraadt imod mig med en höiest paafaldende Heftighed og Ufordragelighed.

s. 48Det jeg bevidner Dem min Tak for Deres venskabelige, veiledende Kritik, forbliver jeg, kjære Hr. Conferentsraad

Deres forbundne

J. J. A. Worsaae.

P. S. De vilde forbinde mig yderligere, hvis De snarest muligt vilde lade min Afhandling blive gjort færdig til Reentryk.

Höivelb.
Hr. Conferentsraad Forchhammer,

Comd. af Dbg. og Dbmd. p p.

s. 48

Rosenborg, d. 16de December 1862.

Kjære Hr. Conferentsraad!

Da jeg for fjorten Dage siden afgav mine sidste Correcturer af mit Indlæg imod Steenstrup fuldfærdige til Reentryk, var De saa venlig at love mig, at Trykningen skulde blive iværksat saa hurtig som muligt, for at ogsaa det ved mine Correcturarks tidligere lange Henliggen hos Dem foraarsagede Ophold kunde blive nogenlunde gjenoprettet.

Ved et Besög i Trykkeriet igaar erfarede jeg imidlertid, at det Manuscript, som jeg ligeledes for fjorten Dage siden afgav til Dem angaaende Titelbladet til og Antallet af mine særskilte Aftryk, först i Löverdags var afgivet til Trykkeriet, der havde maattet udsætte Reentrykningen indtil det kjendte Antallet af mine særskilte Aftryk, og at som Fölge deraf ikkun det förste Blad af min Afhandling endnu var reentrykt, medens Trykkeriet hidtil ikke havde modtaget Correcturen af mine to sidste Blade, som gaee over paa et nyt Ark.

s. 49| denne Anledning tillader jeg mig alter at henvende mig til Hr. Conferentsraaden med Anmodning om Deres velvillige Assistance til at min Afhandling snarest kunde blive fuldstændig reentrykt, nemlig inden jeg i Julen forlader Köbenhavn, saameget mere som jeg, siden Udgivelsen af Steenstrups Program, der omdeelttes samme Dag jeg afleverede min tredie Correctur til Dem, næsten daglig fra alle Sider modtager Forespörgsler om disse mine, vel til Dato endnu ikke reentrykte, men dog af Steenstrup i Programmet citerede, ja udtrykkelig som »allerede tilstrækkelig en i alt Væsentligt imödegaaed e« Slutningsbemærkninger (Progr. Side 22. Note.).

De vil vistnok være enig med mig i, at det ikke er ønskeligt, at en saadan abnorm Tilstand skulde vedvare længe, eller at det skulde blive almindeligere antaget og bekjendt, at Steenstrup uden mit Vidende og Samtykke har for sit Program benyttet, ja i alt Væsentligt ligesom imödegaaet mit Modskrift medens dette endnu ikke alene ikke var reentrykt, men endog ikkun forelaa i en tidlig Correctur, og i een, som De veed paa Grund af den mig oprindelige forundte korte Udarbeidelse, meget ufuldstændige Form.

Jeg haaber derfor ogsaa, at De ikke vil ansee det for et fra min Side ubilligt Ønske, at Trykningen af min Afhandling og Udgivelsen af December Heftet i det Hele — Alt, om muligt maatte skee endnu i indeværende Aar, ligesom jeg ogsaa foler mig forvisset om, at De godheds-fuldt vil gjøre i denne Sag, hvad De formaaer.

Med Höiagtelse forbliver jeg, kjære Hr. Conferentsraad Deres forbundne

J. J. A. Worsaae.

Höivelb.

Hr. Conferentsraad, Prof. Forchhammer,
Comd. af Dbg. & Dbmd. p. p.

s. 50

Rosenborg, den 18. Dec. 1862.

Kjære Hr. Gonferentsraad!

Idet jeg takker Dem for Deres venlige Skrivelse af Gaars Dato, hvoraf jeg seer, at min seneste Afhandling forhaabentlig ikke vil blive stoppet af Steenstrup, som den forrige i over 5 Maaneder, skal jeg kun endnu tillade mig at gjore opmærksom paa, at det ikke, som De formener, er sidste, men anden Correctur af min Afhandling, som uden mit Vidende og Samtykke har været overleveret Steenstrup för jeg endnu selv havde seet den, og medens han arbeidede paa et Indlæg imod mig.

Efterat nemlig 2den Correctur havde henligget hos Dem henimod 3 Uger, tillod jeg mig i Selskabets Möde den 21de November at erindre Dem om den paafaldende Standsning, hvorefter jeg ved Deres Skrivelse af 25de næstefter modtog den ledsaget af nogle Bemærkninger.

Dagen efter, den 26de om Aftenen, samtidig med at hele Steenstrups Program maa være bleven gjort færdigt fra Pressen, remitterede jeg 2den Correctur til Dem og modtog igjen 3die Correctur fra Dem et Par Dage senere, nemlig den 1ste December, da Programmet imidlertid begyndte at blive omdeelt til Universitetets Medlemmer.

Det er derfor, ifölge Deres egen Skrivelse til mig af 25de Novbr., fuldkommen afgjort, at Steenstrup har havt den höist ufulstændige 2den Correctur inden denne endnu havde været hos mig.

Ligesaalidet som De i Selskabets Möde d. 21de Novbr. med et eneste Ord hentydede til, at den mærkelige Standsning i Correcturen var fremkaldt ved de Steenstrup paahvilende Registerarbeider, ligesaalidt kunde jeg ahne, at Steenstrup dengang var stærkt beskjæftiget med sit, som bekjendt, forsinkede Program, skulde samtidig arbeide saa ivrig paa Registret, at han ikke engang kunde vente indtil jeg idetmindste først havde seet anden Correctur.

Det staaer ogsaa i en overordentlig paafaldende Mod-s. 51strid med den af Dem i Deres Skrivelse af Gaars Dato fremhævede Kjendsgjerning, at Steenstrup indtil da — altsaa over tre Uger efter — ikke har seet sig istand til at sende endog kun den første Begyndelse af Registeret til Trykkeriet.

I hvert Tilfælde, naar Steenstrup paa en saa extra-ordinær, ja næsten officiel Maade för Tiden var kommen til Kundskab om et Modskrifts Indhold, vilde han, efter almindelige Begreber, ikke være berettiget til, især som Part i Sagen, paa en affærdigende Maade at benytte denne Kundskab i et trykt Skrift saalænge ikke det ommeldte Modskrift endnu forelaa for Offentligheden. I flere Henseender glæder det mig imidlertid, at denne Strid i Selskabets Oversigter faaer en Ende.

At den ikke, som De ytrer, er ganske passende for Oversigterne, maa falde tilbage paa Steenstrup, der uden mindste Foranledning fra min Side har paabegyndt og fortsat den med neppe passende Tiltale. Skjondt jeg er den Angrebne, har jeg dog hver Gang jeg har maattet forsvare mig, havt at kæmpe med idelige Standsninger og uheldige Forglemmelser. Jeg har desværre ogsaa savnet en saadan Aabenhed og fuldstændig Upartiskhed, som efter min Anskuelse bor herske i reent videnskabelige Spørgsmaal og blandt venskabelig samarbeidende Medlemmer af et Videnskabernes Selskab.

Men jeg anerkjender og gjennemskuer fuldkommen, kjære Hr. Conferentsraad, Deres vanskelige Stilling i hele denne Sag, og beder Dem derfor være overbeviist om, at jeg med uforanderlig Erkjendtlighed for Deres mange-aarige Velvillie imod mig forbliver Deres med Höiagtelse hengivne.

J. J. A. Worsaae.

Höivelb.
Hr. Conferentsraad, Prof. Forchhammer,
Gomd. af Dbg. og Dbmd.

s. 52

Ny K. Saml. Fol. 1674 7 b.
Hagestedgaard pr. Holbæk, 15de Jan. 1857.

Min kjære, »nedrige« Ven!

Med megen Glæde modtog jeg forleden et Brev, som strax ved sin Udskrift hvori jeg let gjenkjendte Din Haandskrift, lovede mig megen Fornöielse. Men jeg blev tilvisse höilig skuffet. Thi da jeg aabnede det, forefandt jeg deri nogle skumlende Annoncer, betræffende min kjære Forlovede og mig, ja endogsaa et höist mistænkeligt Brev fra en vis ømtsukkende Donna i Borgergaden, som söger at presse Penge og Stads ud af mig under Foregivende af, at hun Intet haver i Verden, uden min Kjærlighed, som hun nu haver mistet.

Ihvorvel jeg vidste, at den stakkels Pige maatte være fattigere, end hun selv antager, idet hun aldrig haver været i Besiddelse af den Kjærlighed, som hun nu klager over at have mistet, og ihvorvel jeg saaledes kunde antage at hun paa Grund af sin store og iönefaldende Trang, vistnok vilde blive en Gjenstand for enhver fölsom Dames største Medlidenhed turde jeg dog ikke strax meddele det til min Forlovede eller til nogen Anden af de herværende elskelige Damer. Fruentimrets plumpe Forsög paa at slaae mig en Plade forekom mig dobbelt uheldigt, da hun i hele sin Skrivemaade med de overvættes mange »g«er og andre Bogstaver röbede en ualmindelig Hang til Ødselhed. Ja det synes mig endogsaa, at hun röbede Ondskab ved ligesom at ville bestræbe sig for at sætte Splid mellem mig og min Forlovede.

Men just som jeg stod hensunken i vanlig sörgmodig Betragtning over Verdens Tilbagegang siden min Ungdom, blev jeg omringet af alle de unge Damer, som uheldigviis havde seet Udskriften paa Brevet, og som nu med lydelig Stemme opfordrede mig til at lade dem læse hvad den kjære, lange Onkel havde skrevet. Især var en vis ung s. 53 Dame, som endnu troede sig riig ved Din Kjærlighed, saa nærgaaende ved mig, jeg kunde næsten sige saa haandgribelig at jeg, med vanlig Charactersvaghed ligeoverfor det smukke Kjön, overgav Brevet. Men nu stod der et Huus. Forhen havde jeg ikke næret nogen Tvivl om Brevets Ægthed, at sige del fra Petra i Borgergade. Men med det for Skinsygen egne, aabne Blik opdagede den nævnte, beklagelsesværdige unge Pige, at Brevet heelt igjennem var skrevet med Din Haand, hvoraf man ikke uden Grund uddrog den Slutning, at Du maatte være traadt i et saare beklageligt Forhold til en forförerisk Borgerinde. Af gammelt Venskab til Dig sögte jeg at modarbeide en saa uværdig Mistanke, men jeg maa med Skam bekjende, at det aldeles ikke vilde lykkes mig. Den nævnte unge Dame græd den hele Nat og fik först Luft for sit betrængte Hjerter i medfølgende Sörgeqvad, hvoraf jeg ved min Forlovedes velvillige Assistance har faaet en Afskrift, som jeg iler med at sende Dig.

SØRGEQVAD

i

Anledning af Hr. Kammerjunker J. Oehlenschlägers Afreise fra Hagested i Januar 1851, udgydt af en efterladt, grædende Elskende.

Mel.: Peder Skjött i Barndoms Alder —

Ak min elskede Johannes,
Hvi drog Du saa tidlig bort?
Mine Kinder daglig vandes,
Alting seer mit Øie sort.
:,: Hvi omskifter Du min Favn
Med det fæle Kjöbenhavn? :,:

Jeg nok tænkte, der mon være
I den store Udyds Stad
Noget ganske Sært paa fær'e,
Som lod Dig ei være glad.
:,: Her i landlig Eensomhed,
Hvor hos mig med Sövn Du streed. :,:

s. 54Ak jeg stakkels unge Pige,
Jeg nok rive maa mit Haar,
Thi man mig har villet Sige,
At Din Hu til Andre staaer,
:,: At paa Borgergadens Skjær

Du hos Petra strandet er. :,:
Du jo alt for hende skriver
Som en rigtig Secretær;
O! min Död det vistnok bliver,
Naar Du det ei lader vær'
:,: Vend til Dyden om igjen
Og kom derpaa til din Ven! :,:

C.....e.

Jeg maa desuden gjøre Dig bekendt med, at Agtelsen for din Moralitet ikke alene har lidt et Knæk herude ved den til Vished grændsende Sandsynlighed for, at Du er den af Petra omtalte »annen kær æste«, men ogsaa ved de af Dig hidsende skumlende Annoncer, som foregives at være tagne af Adresseavisen. Thi tiltrods for anstillede omhyggelige Undersøgelser paa flere Steder, hvor Adresseavisen og Avertissementstidende holdes, er det ikke lykkedes at finde Originalannoncerne, hvorfor vi eenstemmigen ere komne til det Resultat, at de skyldes Dit »Dægtertalent«, som desværre er kommen paa sørgelige Afveie, i Lighed med Dig selv.

Ligesaa enstemmige ere vi i at beklage Din stakkels ægteviede Hustru. De unge Damer gaae endogsaa til den Yderlighed, at de beklage den ulykkelige Petra, der er blevet Offer for en saa »tro Lös Kær Æste«, og have bedet mig om at sende medfølgende 3 Mark til »æn Ca Sino bolet« og »noget stas«, da den stakkels Pige udtrykkelig önsker det, og da hun tilvisse kan trænge til al den Opmuntring, hun under disse Omstændigheder kan faae. En lille Honningkage som Du selv foreslaaer at sende hende, da Du jo bedst kjender hendes Smag er ogsaa vedlagt, for at hun kan have lidt at gnadske paa i Mellemacterne paa »ca Sino«.

s. 55Ligesom jeg haaber, at denne opoffrende Velvillie og gloende Kulsamling fra de unge Damers Side vil virke knusende og forbedrende paa Dig, saaledes föler jeg en indre Trang til at bevidne Dig min Sorg og Bedrövelse over al den »Nedrigthed« der er bleven opdaget, Dig angaaendes. Jeg behöver vistnok ikke at give Dig yderligere Forsikringer herom. Thi baade Du, og jeg tör ved til— föie Din elskværdige, bedragne Hustru, ere formeentlig noksom overbeviiste om min Opmærksomhed og Opoffrelse for Andre, især efter min Forlovelse. Den er saamæn ganske uforandret, siden Du var her sidst, og saa kjender Du den jo tilstrækkeligt.

Med Undtagelse af den Bekymring for Dig, som Din sidsle Optræden har vakt her paa Hagested, have vi det jo fortræffeligt; Savnet af Dig, som i Förstningen var nær ved at gjøre os Alle melancholske, er endog, takket være Petra-Historien, i de sidste Dage blevet taaleligere. Maatte vi blot have den Glæde snart at see den angrende Synder i Sæk og Aske komme ind ad Dören til os! Der vilde da blive Fryd blandt de herværende Engle.

Med disse oprigtige Ønsker, der baade gjælde Dig og Din elskelige Hustru, hvem Din Omvendelse jo maa ligge tungt paa Hjerte, maa jeg nu for denne Gang slutte, min hjerte »Borger-peter«. Turde jeg imidlertid bede Dig paa den allervenskabeligste Maade sige din Petra, at hvis hun kommer igjen for at sværte mig hos min uskyldige Forlovede, skal jeg lade hende grundig baade sværte og børste af min bestalter Skobørste »Hanning«, som vil gjøre sig en speciel Glæde af at blanke hende af.

lövrigt sender hele Hagestedgaard de bedste Hilsener til Kronprindsessegade 395, 3die Sal ved

Din uforanderlige Ven

J. J. A. Worsaae.

Hr. Kammerjunker J. Oehlenschläger,

Kjöbenhavn

s. 56

*Ny kgl. S. 4° 2664.
Sölvgade 416 C, Kbhvn.,
den 14. Febr. 1859.*

Kjære Ven!

Jeg har gjennemlæst den medfølgende Afhandling, som jeg finder meget livlig og vistnok meget passende for et større Publikum. Havde Forfatteren för Trykningen confereret med mig, troer jeg nok at jeg i flere Henseender kunde have stillet ham paa et noget almindeligere Standpunkt ved at paavise Sammenhængen mellem Arkæologiens Udvikling hos os og den samtidige Udvikling i andre Lande. Men det faaer naturligviis nu være, at jeg skal alene henstille, om det ikke var muligt, at Forf. endnu kunde tilföie et Par Ord om de store Fortjenester de meklenborgske Oldforskere Schröter og Lisch, og navnlig vel den Sidste, utvivlsomt have af den nordiske Archæologies nye Udvikling. Thi Lisch deler aabenbart med Thomsen og Nilsson Æren for den förste Classification af Oldsagerne.

Allerede 1837 udgav han som Forberedelse for det større Værk Friderico-Franciscaneum sine »Andeutungen über die altgermannischen und slavischen Grabalterthümer Meklenburgs«, der, egentlig talt, ad en ulige mere videnskabelig Vei, end Thomsens og Nilsson omtrent samtidige Afhandlinger, fremstillede den store Forskjel mellem de forskjeilige Klasser af Grav og Mindesmærker. Derved forringes hellerikke hverken Thomsen eller Nilsson Fortjenester. Det Interessante er i mine Tanker det, at flere Forfattere omtrent paa selv samme Tid, skjönt ad forskjellige Veie, ere komne til de samme Hovedresultater, hvilket jo i höi Grad taler for Systemets Rigtighed i det Hele.

Paa lignende Maade gik det jo med den förste Læsning af Kileskriften. Det forekommer mig ogsaa ganske betegnende, at den förste Tydning af de ikke-klassiske Old-s. 57sager er udgaaet fra Norden eller dog fra Østersöens Kyster, idet Østersöen ligesom danner en Modsætning til Middelhavet, paa hvis Bredder det klassiske Liv fandt sin Udvikling.

Med mange Hilsener og Undskyldninger for disse i störste Hast udjagede Linier, forbliver jeg Din meget hengivne

J. J. A. Worsaae.

Enkelte Smaating har jeg tilladt mig at rette i Texten, f. Ex. gennemhorede Flint vaaben S. 51. Flinten findes nemlig aldrig gennem horet.

Velb.

Hr. Dr. M. G. G. Steenstrup.

s. 57

Ny kgl. Saml. 1727 Fol. I Breve Worsaae.

Velbaarne Hr. Amtsförvalter Laurids Skau,
R, af D., Danebrogsmand, p. p.

Idet jeg bevidner Dem min erkjendtligste og forbindtligste Tak for Deres venlige Meddelelse om Myntfundet ved Grarup, tillader jeg mig, efter nærmere Conference med Myntcabinetets Directeur Hr. Conferentsraad Thomsen, at anmode Dem om, godhedsfuldt al ville foranledige, at samtlige fundne Mynter tilligemed Levningerne af Leerkarret maatte blive indsendte til det Kongelige Myntcabinet under Conferentsraad Thomsens Adresse (Prindsens Palais) og at de afgaae pr. Post ufrankerede, paa Mynteabinettets Bekostning.

Finderen vil da snarest muligt erholde den fulde Metalværdi udbetalt for de Stykker, som Myntcabinettet ønsker at beholde, hvorimod Resten af Mynterne vil blive tilbagesendt Finderen eller, forsaavidt han maatte ønske det, afhændet paa bedste s. 58Maade i hans Interesse. Det er kun Myntcabinettet om at gjøre at see a 11 e de fundne Mynter, for at erholde Kjendskab til de forskjellige Præg og derigjennem til Fundets Alder.

Efter de oversendte Prøver at dømme, hidrøre Mynterne fra Borgerkrigenes Tid (1300-1350), hvoraf ogsaa deres slette Præg og ringe Metalværdi bliver forklarlig. Det er imidlertid meget muligt, at Fundet kan indeholde flere Mynter, som hidtil savnes i Myntcabinettet. I hvert Tilfælde fortjener Finderen Tak for hans Opmærksomhed, og jeg beder Dem sige Knud Kling, hvor meget det har glædet os herovre, at han med saa megen Omhu har bevaret Fundet for vor Myntsamling.

Endnu engang en hjertelig Tak til Dem baade paa Conferentsraad Thomsens og egne Vegne for Deres velvillige Imødekommen i denne Sag fra Deres

forbindtligst hengivne

J. J. A. Worsaae.

Directionen for de antiqvariske Mindesmærkers Bevaring
i Danmark,
Kjöbenhavn
, den 29. Januar 1863.

s. 58

Nyere Breve D.
Rosenborg, den 19. Febr. 1866.

Kjære Hr. Erslev!

Baade ved nogle Artikler i Berlingske Tidende og ved et Brev fra Stiftamtmand Dahl, hvori han med fortjent Roes omtaler Deres Virken for Oldsag-Museet i Aarhus, er jeg blevet mindet om, at jeg endnu ikke har takket Dem, hverken for det mig tilsendte Exemplar af Deres interessante Geographie eller for Deres Lykönskningsskrivelse i Anledning af min nye Udnævnelse. Da jeg imidlertid, netop i denne Tid ved Overtagelsen af mine nye Poster har haft overordentlig Meget at tage vare, haaber jeg, at s. 59De godhedsfuld undskylder min lange Taushed. Min Erkjendtlighed er tilvisse derfor ikke mindre.

De maa ikke troe, at Deres Artikel om det Ethnographiske Museum skulde i nogensomhelst Henseende have forandret mit tidligere Forhold til Dem, i hvilken Henseende jeg maa bemærke, at jeg under 13de dennes har stemt paa Dem til Medlem af Bestyrelsen for det nye »Jydsk-topographiske Selskab«. Men jeg vil oprigtig sige Dem, at Deres Artikel ikke har været til Gavn for Kammerraad Steinhauer. Den almindelige Mening er, at ... er gaaet gamle Thomsen for nær, hvem Ideen til Museets Ordning fra först af ... skyldes, og De har derved fremkaldt en ... action, som atter igjen i adskillige Punkter ... altfor yderliggaaende. Det være langt fra mig at ville nedsætte Kammerraad Steinhauer. Jeg haaber tvertimod i Gjærningen at vise at jeg ligesaaalidet vil fortrædige eller forulempe ham som nogen anden af mine Medarbeidere i Museernes og Videnskabens Tjeneste. De kjender ogsaa mine Anskuelse om andre reent personlige Forhold paa Prindsens Palais. Jeg troer desuden at turde sige, at Kammerraad Steinhauers Energi og Interesse for Samlingen altid i mig skal finde en bestemt Forkæmper.

Men De har utvivlsomt hævet baade ham og den Idee, han har tjent, höiere, end De vil kunne forsvare. Deres Udtalelser om det Ethnographiske Museums Plan overraskede mig unægtelig saameget mere, som De under vor sidste Samtale syntes at være ganske enig med mig i, at denne Plan ligeoverfor Videnskabens nærværende Standpunkt ikke længere lod sig forsvare eller opretholde. Dermed være det ingenlunde nægtet, at den som et Overgangsstadium i Ethnographiens og Archæologiens tidlige Ungdom har haft sin Betydning og Fortjeneste. Men Ordningen af Museerne maa til enhver Tid rette sig efter Videnskabens Udvikling og Fremgang, i Særdeleshed naar Talen er om en saa ny og i mangfoldige Retninger s. 60endnu saa böielig Green af Videnskaben, som Ethnographien er. Som Hjælpemiddel for Studiet af Menneskeslægtenes ældste Forekomst og Udbredelse over Jorden, og som Illustration til geographiske og fl. a. Studier maa et ethnographisk Museum, efter min Anskuelse, rettest og simplest ordnes efter Stammer og disses geographiske Udbredelse. Dog derom mere mundtlig, naar vi engang mødes i Museet. Jeg vil först underkaste Sagen den nöieste Prövelse för jeg skrider til den definitive Omordning.

Med de bedste Ønsker for Deres Oldkammers stadige Fremgang og med de venligste Hilsener til Dem og Deres forbliver jeg Deres forbindtligst hengivne

J. J. A. Worsaae.

S. T.

Hr. Adjunkt E. Erslev, R. af Db. p. p.

s. 60

Ny kgl. S. 2983 4°.
Rosenborg, den 24de Juli 1867.

Höistærede Hr. Cand. mag. Dyrlund!

Ret meget takker jeg Dem for det tilsendte Nummer af »Folkets Avis« og for Deres venlige Skrivelse, som jeg, paa Grund af mange paatrængende Arbejder ved Museernes Omordning, först i Aften faaer lidt Tid til at besvare. Jeg kan love Dem, at jeg skal gjøre mig al Umage for at fremkalde en nærmere Undersögelse over Broncesværdenes Fæster. Men foreløbig maa det være mig tilladt at udtale, at jeg antager Broncesværdene nærmest for at have været Stödvaaben, og at jeg derfor heller ikke i deres smaae Fæster seer nogetsomhelst Beviis for, at Datidens Folk vare smaae af Væxt. Dertil kommer endnu, at flere österlandske Folkefærd som ere af almindelig Höide, tildeels den Dag i Dag bruge Sværd med paafaldende korte Fæster, saa smaae Fæster i ingen Hen-s. 61seende ere af den Betydning, som flere Oldgrandskere ville tillægge dem.

Idet jeg med Fornöielse seer, at De stadig sysselsætter Dem med antiqvariske Undersögelser, er jeg saa fri al vedlægge et Par smaa Pjeser og forbliver Deres med Höiagtelse forbundne

J. J. A. Worsaae.

S. T. Hr. Gand mag Dyrlund.

s. 61

Ny kgl. Saml. 4° 2367.
Rosenborg, den 3. Jan. 1871.

Höiærværdige Hr. Provst!

Med min forbindtligste Tak for Laan har jeg herved den Ære at remittere de to interessante Skrifter, som jeg rigtignok har beholdt temmelig længe. Men jeg har trösted mig med Deres venlige Udtalelse, at det slet ikke hastede. Idet jeg önsker Hr. Provsten og alle Deres et glædeligt og lyksaligt Nytaar, forbliver jeg Deres med störste Höiagtelse forbundne

J. J. A. Worsaae.

Höiærværdige Hr. Provst P. W. Becker,
R. af Dbrg.,
Soderup

.

s. 61

Ny kgl. Saml. Fol. 1726.
Det kgl. Mus. for de nord. Oldsager, den 31. Juli 1871.

Höistærede Hr. Professor.

I Anledning af Deres ærede Skrivelse af Dags Dato, som jeg har modtaget lige ved min Afreise her fra Byen, har jeg strax tilskrevet Hr. Justitsraad Herbst og anmodet ham om at forespörge, hvorvidt Hr. Etatsraad Steenstrup, som for Tiden har laant den af Dem ommeldte Under s. 62kjæbe af en Kronhjort, er færdig med Afbenyttelsen af samme. Er dette Tilfældet, har jeg bedet Justitsraad Herbst udlaane Hjortekjæben til Dem.

Med særdeles Höiagtelse forbliver jeg, Hr. Professor, Deres ærbödige

J. J. A. Worsaae.

Velb.
Hr. Professor, Inspecteur Schiödte, R. af Dbrg.,

Zoologisk Museum

.

s. 62

Ny kgl. S. 4° 2421.

Rosenborg, 25de Januar 1873.

Höistærede Hr. Dr. Christensen!

Jeg haaber ikke, at De tager mig ilde op, at jeg er saa fri at anmode Dem om Deres velvillige Assistance i Anledning af et eventuelt Kjøb af nogle græske Bronzevaaben, hvoraf Prof. Rhousopoulos har sendt mig Tegninger.

Jeg vilde meget gjerne erhverve dem for vor comparative Samling, forsaavidt de alle, hvad jeg formoder, ere ægte. Min eneste Betænkelighed er at Prisen forekommer mig høi, saameget mere som vore Pengemidler ved Samlingerne ere indskrænkede. De vilde derfor bevise Sagen og mig en stor Tjeneste, hvis De godhedsfuld vilde besee Gjenstandene nøiere og forsaavidt de maatte vinde Bifald hos Dem, da underhandle med Prof. Rhousopoulos om at afstaae dem for 7-800 Francs, istedetfor de 1000 Francs, som han har forlangt. Jeg savner rigtignok blandt Tegningerne adskillige Former, t. Ex. Gelter som den indlagte. Men det var jo muligt, at nogle saadanne kunde lægges til. Kunde i det Hele Antallet forøges noget, vilde jeg nok gaae til 800 Francs.

s. 63 Jeg vilde ogsaa være Dem yderligere forbunden, hvis De skulde blive istand til i Grækenland at kjøbe for passende Priis andre Bronzevaaben, helst Sværd og Dolke med Fæste, til Sammenligning med vore nordiske Former. Jeg hører af Etatsr. Müller, at han allerede har afsluttet et Kjøb med Rhousopoulos. Skulde han gaae ind paa mit Forslag, kunde Sagerne maaske afsendes tilsammen hertil.

Idet jeg paany beder Dem undskylde den Uleilighed, jeg forvolder Dem, forbliver jeg, höistærede Hr. Dr., Deres med særdeles Höiagelse forbundne

J. J. A. Worsaae.

Velb.
Hr. Dr. phil. Christensen,
i
Athen
.

s. 63

Det kgl. ethnografiske Museum, Kbh., den 17de Februar 1873.

Höistærede Hr. Doctor!

I Gjensvar paa Deres meget ærede Skrivelse og de deri indeholdte værdifulde Oplysninger, hvorfor jeg aflægger Dem min erkjendtligste Tak, tillader jeg mig at anmode Dem om, godhedsfuldt at afslutte Kjøbet med Hr. Rhousopoulos af hans Samling af græske Bronzesager for et Beløb af ialt 800 Francs.

Naar jeg har omtalt Bronzecelter som henhørende til Samlingen, da er det alene fordi den Tegning, jeg sidst sendte Dem, fandtes mellem nogle foreløbige Skitser af hans Samling, jeg havde faaet fra Paris. Men det er jo muligt, at der i Mellemtiden kan være disponeret over enkelte Stykker. Jeg fik samtidig en Skilze af en mærkelig Bronzekniv eller Dolk med en Mængde Nitter til Fæstet, som han vel heller ikke længere er i Besiddelse af.

s. 64 Den omhandlede Priis er vel temmelig høi. Men jeg gaaer ud fra, at Priserne senere ville blive meget høiere, og at det gjelder om i Tide med vore! smaae Midler at sikkre os Prøver paa Bronzesager fra et Land, som vist har haft særlig Indflydelse paa Bronzekulturens Udbredelse i det øvrige Europa. De simple Former af Øxerne, som særlig minde om vore Steenøxer, tyde for mig hen paa en meget høi Alder. Jeg skulde derfor ogsaa meget gjerne ville erhverve endnu flere Typer af Øxer, navnlig 0 x e r med Skaftul, forskellige fra dem i den kjøbte Samling (til en Priis af 40-50 Francs pr. Styk), af Paalstave med Ornamentter (20-30 Francs pr. Styk), af Gelter, som vist forekomme med brede Blade, omtrent i denne Form [Tegning af Spade med Dölle] (15-20 Francs pr. Styk), og af Sværd og Dolke. For et heelt Sværd med Fæste vilde jeg nok give 100 Francs og for en Dolk 60-80 Francs. Det er naturligvis kun tilnærmelsesviis, idet jeg ganske stoler paa Deres gode Valg. Foruden de ovennævnte 800 Francs, som jeg skal sende saasnart Samlingen er kommen hertil, vil jeg nok kunne disponere over 2-300 Francs til Supplering med nye Typer. Ønsker De et saadant Beløb tilstillet, da jeg selvfølgelig ikke tør uleilige Dem med at gjøre Udlæg, skal jeg først i April, ved det nye Finantsaars Begyndelse, sende Dem en saadan Sum. Det gjør mig kun ondt, at jeg ikke har flere at disponere over. Men De veed, hvor knapt Samlingerne ere aflagte. Skulde der imidlertid komme noget ganske særdeles paa Markedet, hvortil et større Beløb udkræves, vilde De bevise mig en stor Tjeneste ved at meddele mig det. Jeg vil da forsøge paa, ad extraordinær Vei at hjælpe mig frem.

Af Steensager har jeg alt en Samling fra Grækenland. Men jeg savner Hamre eller Øxer med Skaftul. Kunde saadanne ikke erholdes til nogenlunde Priis?

s. 65 De vilde være meget interessante til Sammenligning med Bronzeöxerne.

Jeg haaber, höistærede Hr. Doctor, at De ikke vredes over min Paatrængenhed. Men De gjør vore Samlinger og Videnskaben en væsentlig Tjeneste ved at skaffe os Bidrag til en Sammenligning mellem de forhistoriske Tilstande i det gamle Syden og det forholdvis unge Norden. Man har hidtil altfor meget sammenblandet de klassiske og de forklassiske Oldsager. Det gjelder nu om, at en rigtig Skifteforretning kan blive opgjort.

Turde jeg endnu bede Dem være saa venlig at hjælpe Hr. Rhousopoulos med Afsendelsen af hans Samling under Adr. »Det Kgl. Ethnographiske Museums Directeur J. J. A. W.« Vi have tidligere faaet Sendelser over Triest og derfra pr. Jernbane hertil.

Med en fornyet Tak for Deres Velvillie forbliver jeg Deres med særdeles Höiagtelse forbundne

J. J. A. Worsaae.

P. S. Fra Prof. Ussing skal jeg hilse. Han har modtaget Deres Brev idag.

Velb.

Hr. Dr. phil. Christensen,

Athen

.

s. 65

*Det kongl. ethnographiske Museum,
Kbh., 21de Marts 1873.*

Höistærede Hr. Dr. Christensen!

Med den störste Erkjendtlighed og Taknemmelighed har jeg modtaget Deres meget ærede Skrivelse af 6te d. M. Det er tilvisse sjældent, at man fra en reisende Landsmand faaer saa værdifulde Oplysninger og en saa kraftig og velvillig Assistance.

s. 66 De vilde forbinde mig yderligere, hvis De snarest muligt skulde kunne hjemsende de kjøbte Sager, som jeg gjerne vilde benytte til nogle forestaaende Undersögelser. Af de omskrevne Steensager hos Rhousopoulos kunde jeg nok ønske at erholde en Hammer med Skaftehui. Men da det gjelder om at kunne see Hovedformen, vil det ikke være nok for mig at erholde et halvt Stykke. Om Hamren er brudt midt over gjør Intet til Sagen, naar kun Bane og Eggen ere tilstede; den vil da let kunne sammenlimes. Skulde derfor et saadant Stykke ikke kunne erholdes, beder jeg Dem om at kjøbe blandt Hamrene:

Fig. 3, der er flækket paalangs og fundet ved Pellene til 10 Francs.

Blandt Steenköllerne af Obsidian, der see mig ud til at være store Flækker, ønskede jeg

N 1. f. i Messolunghi ... 20 Francs,

N 3. med tyk Knop til Haandtag, f. sammesteds,

20 Francs,

N 5. f. sammesteds, 10 Francs.

Af Knive ønskede jeg nogle bajonetformige og et Par af de störste af dem, der ere flade paa den ene Side og med to Kanter paa den anden.

Af »Mödre« eller »nuclei« vilde jeg ligeledes gjerne have et Par af de störste, navnlig ogsaa een med Savtakker paa een af Længdekanterne.

Jeg overlader ganske til Dem at forhandle om Priserne, der ogsaa forekomme mig höie. For omtrent 60 Francs maatte de vel kunne erholdes. Men det kommer ikke an paa nogle faa Francs. En Leilighed som denne kommer ikke saa snart igjen.

Med Hensyn til nogen Forudbetaling, vilde jeg gjerne hjælpe paa Manden, men jeg har desværre ingen Penge disponible, för efter 1ste April. Det er meget venligt af Dem at De vil gjøre Udlæg. Men De reiser jo allerede s. 67 bort hen i April og hvorledes skal jeg da refundere Dem Belöbet? Et Par hundrede Francs vilde jeg med Fornöielse indrömme ham. For Deres venlige Tilbud, iövrigt at kjøbe, hvad Mærkeligt De maalte træffe, er jeg Dem særdeles forbunden.

Jeg har ikke været istand til at finde en Afhandling, jeg har seet citeret: »Stuart: Funde in Sparta und um Helicon«, hvor der S. 137 og T. II 17 skal være afbildet og beskrevet nogle ældgamle græske Bronzedolke. Kjender De den Afhandling? Gjennemtegninger eller Rids af græske Bronzevaaben, som De maatte se paa Deres Vei, vilde for mig være af den störste Interesse.

Charles Adolphe Antoine Clément, 1860-1933, *Breve 1840-1885*,

Med fornyede Undskyldninger for al den Ulejlighed jeg forvolder, forbliver jeg

Deres med særdeles Höiagtelse
forbundne

J. J. A. Worsaae.

Velb.
Hr. Dr. phil. R. Christensen,
i
Athen

s. 67

*Ny kgl. S., F. 1557.
Hagestedgaard pr. Holbæk,
den 29de December 1873.*

Kjære Strunk.

Ret hjertelig takker jeg Dig for Dine venlige Linier. De beredte mig vel en lille Skuffelse, men dertil er jeg vant. Jeg glæder mig over, at jeg, som Du veed, ikke har foretaget nogetsomhelst Skridt i den bevidste Sag. Jeg skal derfor ogsaa med fuldstændig Sindsro see dens Udfald imøde. Naar Alt maatte blive ordnet til Din Tilfredshed, vil det være mig særdeles kjært.

Du har ærlig og redelig fortjent, at der ved denne s. 68 Lejlighed tages særligt Hensyn til Dig. Vanskelighederne ved den stedfundne Ordning af Gageforholdene træde imidlertid bestandig stærkere og stærkere frem.

Vedkommende er vist ogsaa i sit Hjerte misfornöiet med Sagernes Gang; hvis man ikke tager sig iagt, roder man sig let ind i et Uföre.

Paa Onsdag Aften haaber jeg at komme til Kjöbenhavn med 9 Toget. Jeg bliver der vist et Par Dage, saa jeg glæder mig til at gjensee Dig. Baade min Kone og jeg sende de venligste Hilsener og de bedste Ønsker til din Hustru og til Dig. Din bestandig hengivne

J. J. A. Worsaae.

Velb.
Hr. Justitsraad Strunk R. V.
Prindsens Palais,
Kjöbenhavn

s. 68

*Ny kgl. Saml. F. 1557.
Frederikslund pr. Aarup Station, Fyen,
den 19de Juli 1877.*

Kjære Ven!

Hjertelig Tak for Dit Brev. Indlagt sender jeg et Udkast til Fortalen, som jeg beder Dig dröfte med Herbst og Holm og derefter befordre til Trykken.

Jeg har erhvervet Herholdts og H. Hansens Samtykke.

Vil Du takke Engelhardt for hans Breve og hans udmærkede Fund. Jeg tager til Flemlöse, for at see paa Drængroften, den skal indlede Udgravningen.

Rimeligviis tager jeg derfra til Hvedholm, for at faae de gamle Kirkedöre til Museet, som jeg kun kan erhverve paa den Betingelse, at jeg henter dem selv.

Jeg har det ellers godt. Vil Du sige Engelhardt, at jeg, efterat have været i Jellinge nylig, ikke kan Andet end s. 69dele hans Anskuelse. Men med Pengene gaaer det galt. Jeg er snart bankerot.

Fra Raae skal jeg hilse Dig. Jeg traf ham forleden Dag i Langaa. Han gik til Viborg, for at feire sin Födselsdag der. Vi mödes jævnlig paa Jernbanen. I Slutningen af denne Maaned eller i de förste Dage af August venter

Charles Adolphe Antoine Clément, 1860-1933, *Breve 1840-1885*,

jeg igjen at komme til Kjöbenhavn, hvor jeg dog neppe bliver længe.

Med de venligste Hilsener fra os Begge til din Hustru, hvem min Kone een af Dagene selv vil tilskrive og takke, og med ikke mindre venlige Hilsener til Dig selv og alle Venner i Museet, er jeg

Din bestandig hengivne

J. J. A. Worsaae.

Velb.

Hr. Justitsraad Strunk, R. af D. og Dbm.

s. 69

Ny k. S. Fol. 1844.

Rosenborg, den 4de Septbr. 1880.

Höistærede Hr. Uldall!

Ret hjertelig takker jeg Dem for de tilsendte Explr. af den smukke Bog om det gamle Helligaandshus. Det kan dog vist ikke feile, at den maa gjöre sin Virkning paa Mange.

Med de bedste Ønsker i saa Henseende og med en fornyet Tak til Dem og til Udvalget, forbliver jeg Deres med sand Höiagtelse forbundne

J. J. A. Worsaae.

Hr. Architect, Lieutenant Uldall,

Randers

.

s. 70

Ny kgl. S. Fol. 1844.

Rosenborg, den 13de Januar 1885.

Höistærede Hr. Uldall!

Jeg maa bede Dem meget undskylde, at jeg först nu, lige efter min Hjemkomst fra det sædvanlige Juleophold, kan sende Dem Qvittering og Tak for Deres venlige Bidrag til Christiansborg Slots Udsmykning. Naar nu blot ogsaa en gylden Tid maatte oprinde for Opføreisen af et Nationalmuseum! Men under de nærværende Forhold maa man öve sig i Taalmodighed.

Hjertelig Tak for de interessante archæologiske Meddelelser Deres Brev indeholdt. Det glæder mig, at det forløbne Aar har været saa godt for Dem. Med de bedste og oprigtigste Ønsker for Dem og Deres Familie i det nye og med en fornyet Tak for gammelt Venskab forbliver jeg Deres med særdeles Höiagtelse

forbundne

J. J. A. Worsaae.

Hr. Architect, Lieutenant Uldall,

Randers

.

s. 70

Rosenborg, den 5te Juli 1885.

Höistærede Hr. Uldall!

Jeg har havt saa travlt i Anledning af min Afreise imorgen paa særlige Syn, at jeg först idag kan bringe Dem min erkjendtligste og forbindtligste Tak for det tilsendte Exemplar af Deres fortjenstfulde Værk over Rödningherreds Kirker, til hvis Udgivelse jeg ønsker Dem til Lykke.

Jeg har jo en lille Idee om, hvor stort et Arbeide og hvor mange Vanskeligheder De har havt. Men efter en besværlig, vel overstanden Födsel er Glæden altid dobbelt. Det maa ogsaa være Deres Tröst under Fortsættelsen.

Charles Adolphe Antoine Clément, 1860-1933, *Breve 1840-1885*,

Med en fornyet Tak for Deres venlige Opmærksomhed s. 71 og med mine bedste Ønsker saavel for Deres Værk som for Dem selv og Deres Familie forbliver jeg Deres altid med særdeles Höiagtelse forbundne

J. J. A. Worsaae.

Hr. Architect, Lieutenant Uldall,

Randers

.

s. 71

*Ny kgl. S. Fol. 1844.
Hagestedgaard pr. Holbæk,
den 22de Juli 1885.*

Höistærede Hr. Uldall!

Under et Ophold her paa Landet har jeg modtaget Deres venlige Brev med den deri indeholdte Forespørgsel, som neppe er ganske let at besvare aldeles correct.

Afset fra, at Værket, som har to Navne paa Titelbladet, kun er en Begyndelse, maa det navnlig fremhæves, at det udgives af Kultusministeriet selv, og at Ministeriet maaske allerede har forelagt et Exemplar for Hans Majestæt eller muligviis dog agter at gjöre dette.

I Deres Sted vilde jeg ubetinget hos rette Vedkommende erkyndige mig herom, forinden jeg foretog noget videre. Jeg troer man staaer sig bedst ved at være forsigtig.

Med særdeles Höiagtelse forbliver jeg Deres forbundne

J. J. A. Worsaae.

Hr. Architect, Lieutenant Uldall,

Randers

.

s. 72 En Worsaae-Bibliografi *) findes i Aarb. nord. Oldkynd. 1886 og S. Müllers Mindetale over Worsaae 1886 (Særtryk).

De i disse Breve nævnte Arbejder af Worsaae ere: Veile Byes Historie i Historisk Tidsskrift 1840. Dronning Gunhild. Hist. Tidsskrift 1841, 1842. Runamo og Braavallaslaget. Kbh. 1844 med Tillæg 1845. Blekingske Mindesmærker fra Hedenold. Kbh. 1846. Zur Alterthumskunde des Nordens. 1847.

NOTER

- 1) Repeal, Ophævelse af Fællesskab mellem England og Irland, foreslaaet 1832 af O'Connell.
- 2) Dette Brev af 19. Jan. 1852 er tidligere trykt i Vid. Selsk. Overs. 1852. S. 150 f.
- 3) Seneste Skrift: 19/1 1852 er: Minder om de Danske og Nordmændene i England, Skotland og Irland. Kbh. 1851. Engelsk og tysk Udgave 1852.
- 4) Mindesmærker i Bretagne. Vid. Selsk. Overs. 1852. S. 218-236.

s. 73 NAVNEFORTEGNELSE

B. L. ?: Biografisk Lexikon, udg. af C. F. Bricka. I-XIX.

B. H. L. ?: Biografisk Haandleksikon, ved S. Dahl og P. Engelstoft. I-III

Side

H. C. Andersen. 1805-1875. Digter. B. L 19 f

P. W. Becker. 1808-1877. Provst. Historiker. B. L 61

Charles Adolphe Antoine Clément, 1860-1933, *Breve 1840-1885*,

Brian Boru. 926-1014. Irsk Konge, faldt i Slaget ved Clontarf 15

A. de Caumont. 1802-1873. Arkæolog 39

Rich. Christensen: 1843-1876. Dr. phil. Filolog. B. L 62

Edv. Collin. 1808-1886. Departementschef. B. L 13

Jonas Collin. 1776-1861. Conferentsraad, Finansdeputeret. B. L. 15

J. C. M. A. ChaudruC de Crausanne, 1782-1862. Antikvar, Advokat Maitre des requêtes 39

Dagmar. 1847-1927. Prinsesse, Keiserinde af Busland 24

T. C. Dahl, Stiftamtmand 1807-72 58

Léop. V. Delisle. 1826-1910. Bibliotekar. Skrev Normandiets Historie 38

N. F. Dyrlund. 1826-1917. Dr. phil Nordisk Filolog. B. L 60

H. C. C. Engelhardt. 1825-1881. Arkæolog. B. L 68

Edv. Erslev. 1824-1892. Geograf. B. L 58

J. G. Forchhammer. 1794-1865. Prof. i Geologi. B. L 30f

Gunhild. Dronning B. L 13

H. Hansen. 1803-1883. Arkitekt. B. L 68

C. F. Herrst. 1818-1911. Arkæolog. B. L 30, 62

I. D. Herholdt. 1818-1902. Arkitekt. B. L 68

Edv. Holm. 1833-1915. Prof. B. L 68

N. L. Høyen. 1798-1870. Kunsthistoriker. B. L 27, 58

K. Kling 59

I. M. C. Lange. 1818-1898. Botaniker 31

J. G. Levetzau. 1782-1859. Overhofmarskalk 31

s. 74Fr. Lisch. 1801-1883. Schwerin. Arkæolog 56

Chr. Molbech. 1783-1857. Historiker 9

P. A. Munch. 1810-1863. Professor. Norsk Historiker. »Runeindskrifter paa Øen Man og Hebriderne« i Antik. Annaler 1850 25

C. L. Müller. 1809-1891. Arkæolog 63

Sir Charles Murray. Engelsk Gesandt 23

S. Nilsson. 1787-1883. Zoolog og Arkæolog i Lund 56

North 21

Dan. O'Connell 1775-1847. Irsk Statsmand 15f

Raae 69

C. C. Rafn. 1795-1864. Arkæolog. R. L 25f

Rhousopoulos, Prof 62

Rolf, Rollo. Hertug af Normandiet, † c. 920 35, 28

I. M. C. Schiödte. 1815-1884. Zoolog. B. L 61

Charles Adolphe Antoine Clément, 1860-1933, *Breve 1840-1885*,

I. N. Schmidt. 1827-1852. Topograf. B. L 30

Schröter. Prof. i Rostock, † c. 1825 56

L. Skau. 1817-1864. Politiker. B. L 57

Jap. Steenstrup. 1813-1897. Prof. i Zoologi. B. L. Skrev i Universitetets Reformationens Festskrift 1862: Et Blik paa Natur- og Oldforskningens Forstudier til Besvarelsen af Spørgsmaalet om Menneskeslæggtens tidligste Optræden i Europa. 46

M. Steenstrup. 1822-1904. Historiker. B. L 56

C. L. Steinhauer. 1816-1897. Arkæolog. B. H. L 59

C. A. F. Strunk. 1816-1888. Arkæolog. B. L 30, 67

Ja. Stuart. 1713-1788. Funde in Sparta. The Antiquities of Athen 67

Thomas. Advokat i Rouen 28

C. J. Thomsen. 1788-1865. Arkæolog. B. L 28, 57

I. F. C. Uldall. 1839-1921. Arkitekt. B. L 69

I. L. Ussing. 1820-1905. Prof. Filolog. B. L 65

P. V. R. Wulff. 1807-1878. Kasserer 28

s. 75BREVE TIL

s. 9 Chr. Molbech 16-7-1840

— — 11-8-1840

— — 27-5-1841

- 13 Edvard Collin 5-3-1845

- 15 Jonas Collin 28-1-1847

- 19 H. C. Andersem

uden Dato. 1847 (?)

— — 10-3-1848

— — 2-10-1848

— — 22-2-1858

— — 25-1-1860

— — 12-12-1866

— — 15-12-1866

— — 24-1-1867

— — 18-2-1868

- 25 C. C. Rafn 11-2-1850

— — 19-7-1850

— — 11-4-1855

- 27 N. L. Høyen 26-6-1850

- 28 C.I. Thomsen (?) 23-1-1852

Charles Adolphe Antoine Clément, 1860-1933, *Breve 1840-1885*,

- 31 J. G. Forchhammer 19-1-1852

— — 23-1-1852

S. 40 J. G. Forchhammer 8-3-1852

— — 25-4-1852

— — 8-3-1862

— — 26-11-1862

— — 16-12-1862

— — 18-12-1862

- 52 J. Oehlenschläger 15-1-1857

- 56 M. Steenstrop 14-2-1859

- 57 L. Skau 29-1-1863

- 58 E. Erslev 9-2-1866

- 60 N. F. Dyrlund 24-7-1867

- 61 P. W. Becker 3-1-1871

- 61 I. C. Schiödte 31-7-1871

- 62 R. Christensen 25-1-1873

— — 17-2-1873

— — 21-3-1873

- 67 C. A. F. Strunk 29-12-1873

— — 19-7-1873

- 69 I. F. C. Uldall 4-9-1880

— — 13-1-1885

— — 5-7-1885

— — 22-7-1885